

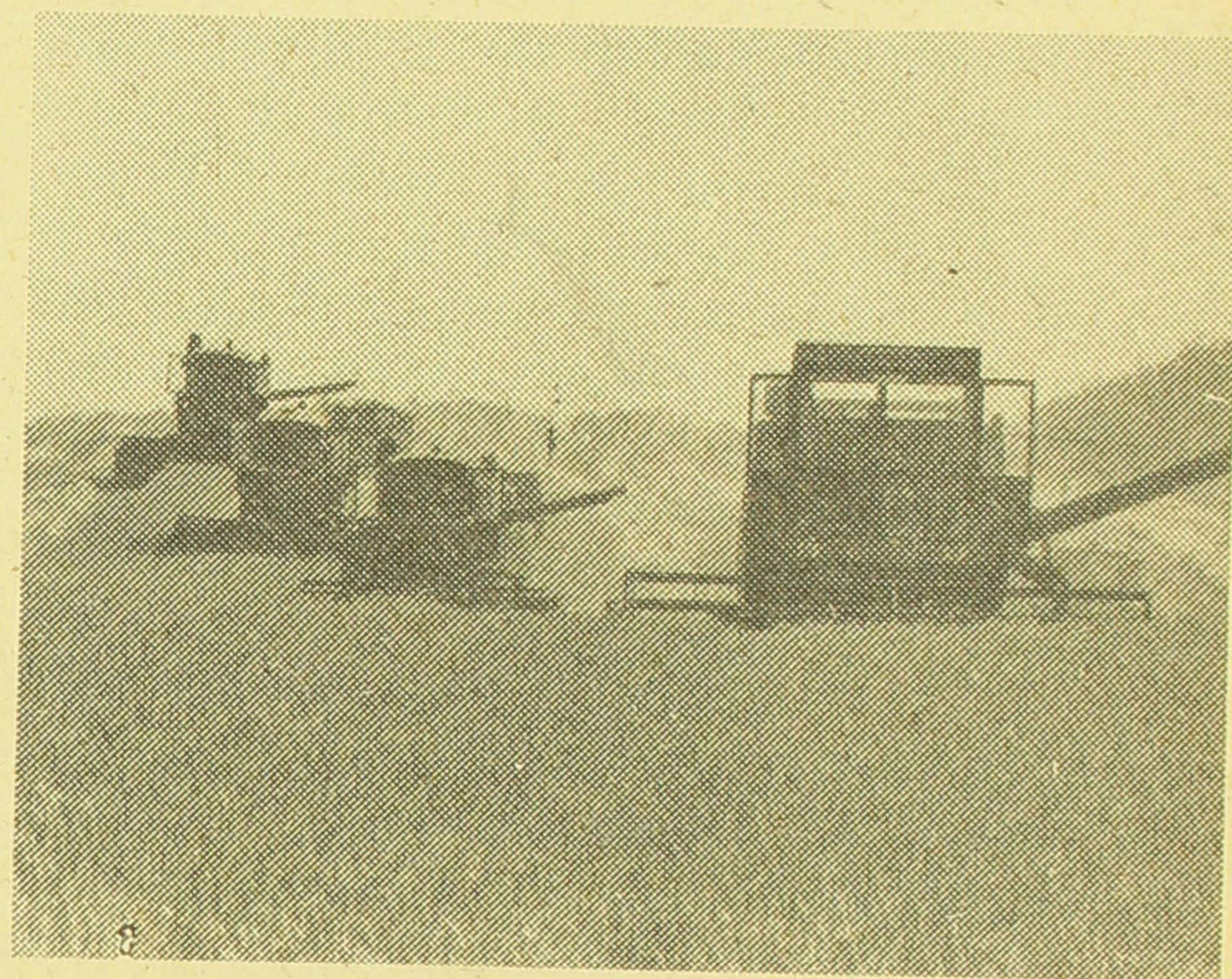
ŽIDOG

subotički dvotjednik

Godina I. • Broj 1 • 16. srpnja 1994. • Cijena 0,50 dinara

Problemi počeli

Sa žitnih polja sjeverne Bačke ovih su lana otišli posljednji kombajni. Jedino se još „Dužijancom“ slavi završetak žetelačkih radova, jer u praksi to izgleda posve drugačije. „Fidelinka“ i okolni silosi pokošeno žito primaju, ali samo na lagerovanje! Ogorčeni seljaci pitaju se što će s viškovima pšenice? Oni koji su „na vrijeme“ predali žito pitaju se (i strahuju) kako će proći s isplatom za koju im je država pripremila „zlatno“ iznenađenje. Kombinacija oko „super-super dinara“, plaćanja poreza dijelom žita, repromaterijalima... ne daje odgovor na jednostavno pitanje: di su novci?

Obilježen Dan borca i ustanka

Delegacija SUBNOR-a Sjeverobačkog okruga, SO Subotica, VJ, SPS i SSJ u povodu obilježavanja 4. srpnja Dana boraca i 7. srpnja Dana ustanka Srbije položili su vijence na Spomenik žrtvama fašizma.

Novi župnik u crkvi Sv. Roka

Biskup Subotičke biskupije msgr. János Péntes imenovao je novog župnika župe Sv. Roka u Subotici. To je vlč. Andrija Anišić. Novi župnik će biti uveden u službu 6. kolovoza ove godine.

Na mjesto tajnika biskupije, službu koju je do sada vlč. Anišić obavljao, imenovan je vlč. Slavko Večerin.

Filmski festival na Paliću

Drugi međunarodni filmski festival „Palić '94“ počinje 22. srpnja. Predstave će se prikazivati na palićkoj ljetnoj pozornici s početkom u 21 sat. Izbor filmova za ovu smotru pripremio je prvi čovjek jugoslavenske kinoteke g. Radoslav Zelenović.

U povodu 50-te obljetnice deportacije subotičkih Židova održana komemoracija

JEDINI SAN – SUBOTICA

„Obraćam Vam se u ime nevelike grupe Subotičana odmakle dobi. Onih, koji pre pola veka bejahu tek brojke, prišivene na prugastim odelima. Mi smo bivši logoraši. Zadnji, neposredni svedoci koji smo čuli uzdahe umirućih, osetili zadnje trzaje tela, prihvatili poslednji stisak ruku, zapamtili zadnje poruke i zaklopili mnogo očiju. U logoru gde je svaka nada bila iracionalna, a želja nerealna, Subotičanin-logoraš je maštao do granica svoje svesti: video je Gradsku kuću, žutu kocku, fi-jakere, tramvaj, štrand, omiljenu kafanu, pivnicu... Jedino su im ostali snovi –a sanjali Suboticu.

Voleli su ovaj grad. Velikoj većini nije data privilegija da, kada dođe vreme, svoj

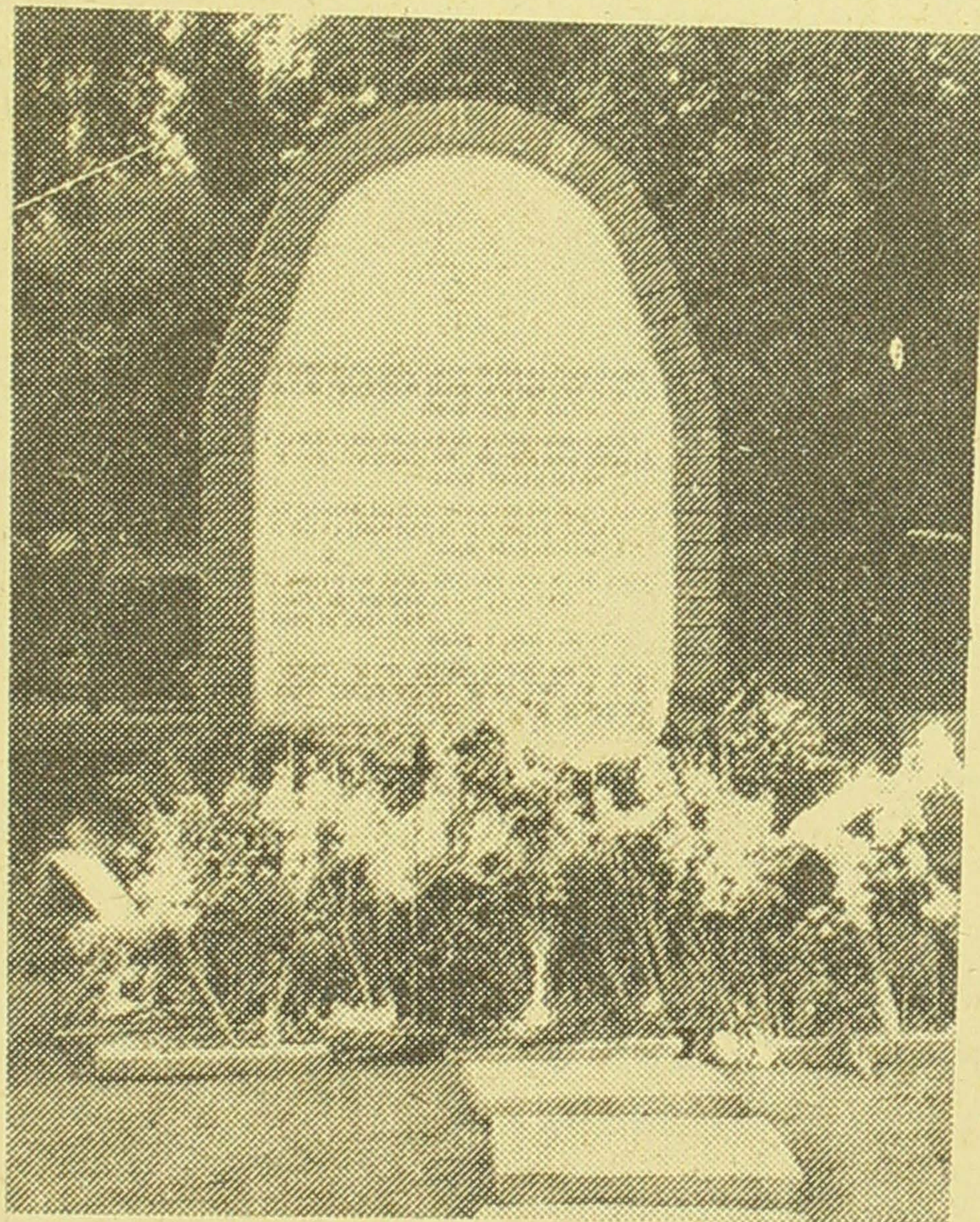
večiti mir nađu u rodnoj Panonskoj ravnici i postanu njen deo.

Mi, preživeli, dok smo živi svedočimo da su naši sugrađani –Jevreji –rasuti i zasuti po grobovima širom Evrope. Umrli su: od gladi, žeđi, batina, metaka, od gasa. Imena se jedva sećamo, a i likovi blede. Umrli su kao brojke. Ostaje poruka: nemojte zaboraviti!”

Ovim riječima dr. sci. Andrija Darvaš obratio se mnogobrojnim uzvanicima iz zemlje i iz inozemstva na komemorativnoj sjednici SO Subotica u ime malobrojnih preživjelih subotičkih Židova koji

su u toku Drugog svjetskog rata bili deportirani u nacističke logore.

Nastavak na strani 3

Živimo i gubimo

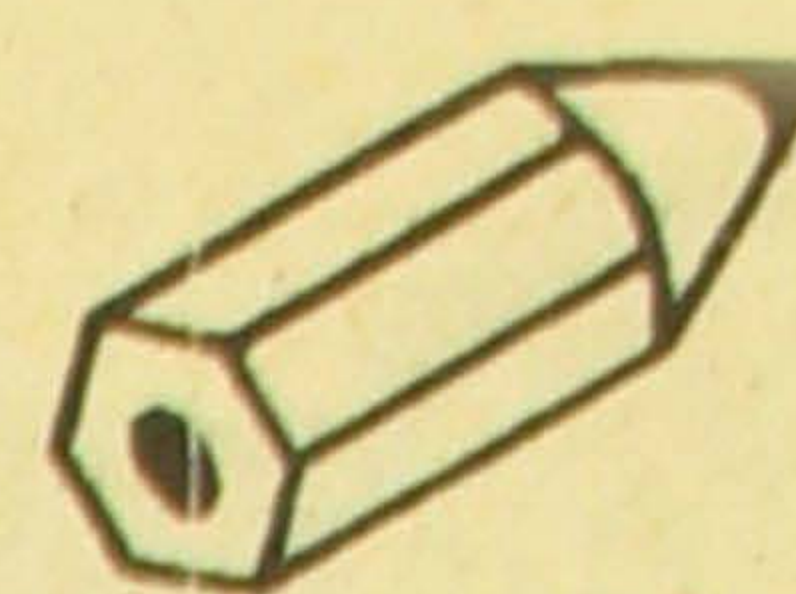
Sentenca je koja se poput pečata obično utisne u svijest kao najjednostavnija činjenica tek na kraju putovanja. Gube svi: ponetko dragu osobu, ponetko avliju; neki moć, neki domovinu... Stare nema, nova je jedna, a naša u rukama drugih. Svjestan prolaznosti, čovjek u vječitom tjesnacu borbom naziva svoje traganje za smislom. Nažalost, mnogi tek na kraju primjete da su odavna izgubili kompas. Ovakve ili slične destruktivne misli često se javljaju kod ljudi koji zađu u javne legalizirane

ustanove gdje se obično uz čašicu raspravlja o temama od općeg interesa. U jednoj od njih krsnom vodom poškropljeno je i ime lista koji imate u rukama.

Kome je namijenjen?

Svima onima koji ovaj grad, njegove ljude i ravnice ne mrze, a sami mrze na zlo. Svima koji se groze kolorita ratnih barjaka, gomile iz osvajačkog populizma i buke novoustanovljenog folkloru. Jer, glupost je univerzalna i dopušta sve –samo razbor ne. O ljubavi neću. Nju treba pronaći, čuvati je i njegovati. □

kum

LOKALNO KAO UNIVERZALNO

Na samom početku prvog uvod slova subotičkog dvotjednika „Žig“ javljaju se stanovite poteškoće: izložiti koncepciju lista ili pisati o nakanama, odnosno o njegovom duhovnom profiliranju? Problem koji se nameće, proizilazi iz toga što, nekritička svijest, defektna misao nerečenu dilemu rješava po uzročno –posljedičnom receptu zadanog kontinuiteta između koncepcije i nakane (makijavelizam). Nevolja je tim veća što je nekritička svijest logička i racionalna i što u zadati kontinuitet ne sumnja, već uvijek u njemu nalazi ono što joj odgovara, za čim čezne i ka čemu je vođena putem vanjskih manipulacija. U razvijenim demokratskim društvima ta medijska manipulacija može biti dodatni izvor informacija zbog slobode i različitosti medija. Kod nas na žalost ta potreba za kontinuitetom, odnosno za uzročno posljedičnim vezama, proizvela je mržnju.

Mogli bismo suditi da je onda osnovna nakana „Žiga“ dokidanje mržnje. No, to je prizeman zaključak, određen pogrešnim iščitavanjem zadanog kontinuiteta. „Žig“ se ne kani boriti protivu mržnje jer mržnja je ljudska potreba, kao i sreća. Naša intencija je usmjerena protivu mržnje kao pogleda na svijet, protivu mržnje kao stava. Nastojat ćemo to postići novim stilom, drugačijim jezikom, kritičkim odnosom prema stvarima i pojavama koje nas neposredno okružuju.

Reći da će dvotjednik zastupati liberalno građansku opciju i uz to nastojati zadržati poziciju neovisnosti je točno, ali samo po sebi ne govori mnogo. Jer u državi gdje vlada tiranija slobode, i gdje javna riječ nema pravo značenje niti težinu i gdje se prednost daje moći, a ne pravdi, te odrednice ne upućuju na bit same stvari. Dodamo li ovome da nas ja na ovim prostorima zadesila nesreća, te su nam povijest izučavali literate koju su nam je potom politički tumačili, poistovjećujući kontinuitet s identitetom a što nas je sve odvelo u slijepi nacionalizam, tronirajući provincijalne političke razloge iznad istine. Na taj način kolektivno vraćeni smo u XVI. stoljeće, u svijet mapa i obilježavanja. Tako smo jednu smjelu i naprednu političku ideju iz Shakespeareova „Kralja Leara“ pretvorili u bolnu tragediju i našu duhovnu sramotu.

Kralj Lear kaže:

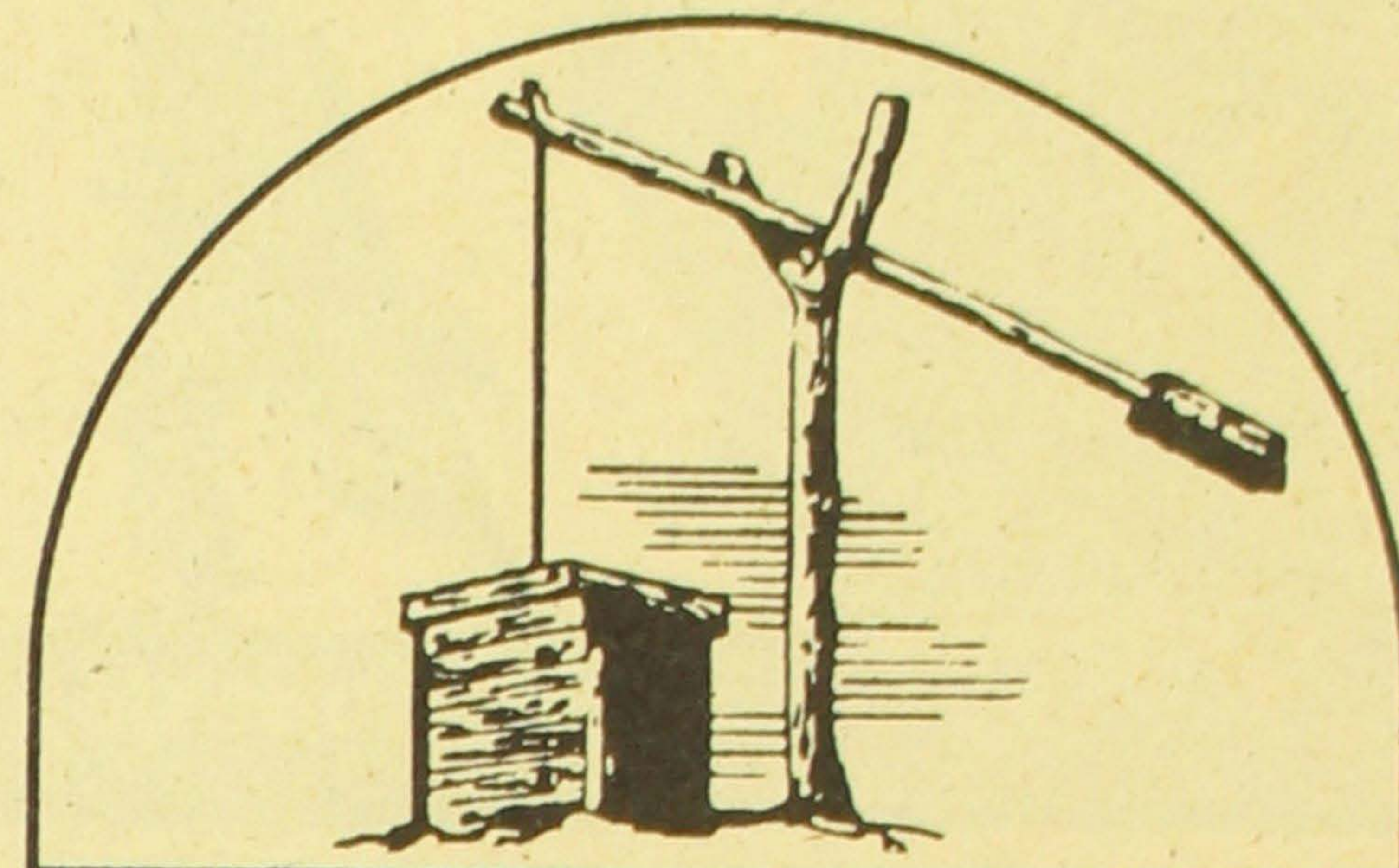
**Sad naš tajni otkrit ćemo smjer,
Dajte, mi tu mapu. Podijelili smo,
znajte, na troje kraljevstvo.**

No tko danas vjeruje i isčitava pjesnike. Kada se danas, sada i ovdje, više kažnjavaju i žigošu izgubljena uvjerenja (za čaš možeš postati izdajica roda svoga) nego djela. I umjesto jačanja države putem decentralizacije, a to je osnovna misao u citiranim stihovima, težište smo stavili na narod, na naciju, a prošlost nam je postala važnija od čovjeka. Ovim ne želimo reći da je čovjek anacionalan, već ukazujemo da se u klici ugušio razvoj njegovog nacionalnog bića u pravcu građanske opcije, granično određene jedinstvom duha u razlikama. Danas imamo, na žalost, razlike u granicama s jedinstvom u mržnji. Svjesni da naš život iskazan jezikom kontinuiteta jedinstva u jedinstvu (čitaj bratstvu) u ovoj Jugoslaviji možda nije bio lak, i da danas žalimo za njim, ali ne iz kuta jugonostalgije, nego zbog načina na koji je bio prekinut i u ime mnogobrojnih nedužnih žrtava. Nalazimo da je upravo Subotica kao grad bogate tradicije, kulture, višejezična i multinacionalna sredina širokogrudna i tolerantna a od vijkada u Europi mogla biti putokaz kako doći do ljudskog razlaza, ako je on već bio nužan.

Mi nemamo moć pokidane vene povezati, ali truditi ćemo se da sačuvamo kapilarne veze koje život znače, na taj način što ćemo lokalno uzeti kao univerzalno, a što bi moglo značiti: Dobro jutro, komšija, di su nam novci?

Teško je reći koliko ćemo u tome uspjeti, s obzirom da u novinarstvu razlika između držanja propovijedi, moraliziranja i gluposti je mala. A da se ona pređe nije potrebna nikakva dodatna građanska hrabrost. Dovoljno je zrnice ljudosti. Iz kuta prekida kontinuiteta možemo reći da je prirodna pojava da čovjek duhovno oboili, a povijesna je činjenica da društva i narodi s vremena na vrijeme uhvati ludilo.

Liječenje je dugo, bolno ali i nužno. Za početak možemo postaviti pitanje da li zlikovci stvaraju ratove ili rat stvara zlikovce? Na njega ćemo uspjeti odgovoriti kada mržnju ukine-mo kao stav i sve dovedemo pred justiciju. □

SALAŠ
ZEMLJORADNIČKA ZADRUGA

PRETPLATITE SE NA „ŽIG“

Ukoliko želite pravodobno i redovito dobiti novi lokalni list, pretplatite se na „Žig“. Time i Vi pomažete izlaženje i razvitak novina čija je osnovna zadaća pisanje o temama vezanih za ovaj grad. Cijena pretplate za SRJ je: polugodišnja 6, godišnja 12 dinara, a za inozemstvo: polugodišnja (u protuvrijednosti) 20 DEM, godišnja 40 DEM.

Uplate pošaljite na adresu: D. o. o. za novinsko-izdavačku delatnost „Új Hét Nap“ Lapkiadó Kft., Subotica-Szabadka, Trg Lazara Nešića 1/VI, 24000 Subotca; Služba za platni promet Subotica 46600-603-5-3301 s naznakom za „Žig“.

ŽIG broj 1.

Izlazi dvotjedno

Adresa uredništva: Subotica, Preradovićeveva 4

Telefon: (024) 30-136

Izdavač: D. o. o. za novinsko-izdavačku delatnost „Új Hét Nap“ Lapkiadó Kft., Subotica – Szabadka, Trg Lazara Nešića 1/V

Osnivač i glavni i odgovorni urednik: Vojislav Sekelj

Uredništvo: Lazar Merковиć, Zlatko Romić, Dragan Vidaković i Tomislav Žigmanov

Tisak: „Globus“, Subotica

List je registriran kod Republičkog ministarstva za

informisanje Republike Srbije pod brojem 1620 od 25. travnja 1994. godine

„Žig“ izlazi svake druge subote

Žiro račun: Služba za platni promet, Subotica 46600-603-5-3301, „Új Hét Nap“ – za „Žig“

JEDINI SAN – SUBOTICA

Dvodnevnom komemoracijom, 11. i 12. srpnja u Subotici odata je pošto preko 4.000 nedužno postradalih subotičkih Židova tijekom Drugog svjetskog rata.

Pozivom gradonačelnika Subotice Józsefa Kasze da se minutom šutnje u velikoj vijećnici Gradske kuće oda počast žrtvama Drugog svjetskog rata počeli su dvodnevni komemorativni dani u povodu 50-te obljetnice deportiranja subotičkih Židova u koncentracione logore. Istoga dana u krugu Sinagoge otkrivena je spomen-ploča židovskim žrtvama, a nakon toga održana ekumenska molitva koju je na hebrejskom jeziku predmolio g. Cadik Danon, glavni rabin Jugoslavije. Komemorativni susreti završeni su otvaranjem izložbe o povijesti i sudbini subotičkih Židova i koncertom u velikoj vijećnici Gradske kuće.

Između minute šutnje i glazbe stoje činjenice, nijeme brojke i potreba riječi da opomene od zaborava otrgne, oproštaj pripremi, nećemo o nemoći riječi, ali bi riječi bez šutnje zvučale prazno. Tek kroz šutnju i glazbu dobijaju puninu. Postaju kičma, često zaspale savjesti čovječanstva, objedinjuju uspravno kretanje, nemoćni kerik i nepokretni ples kako je to istaknuo književnik David Albahari navodeći riječi velikog rabina na skupu.

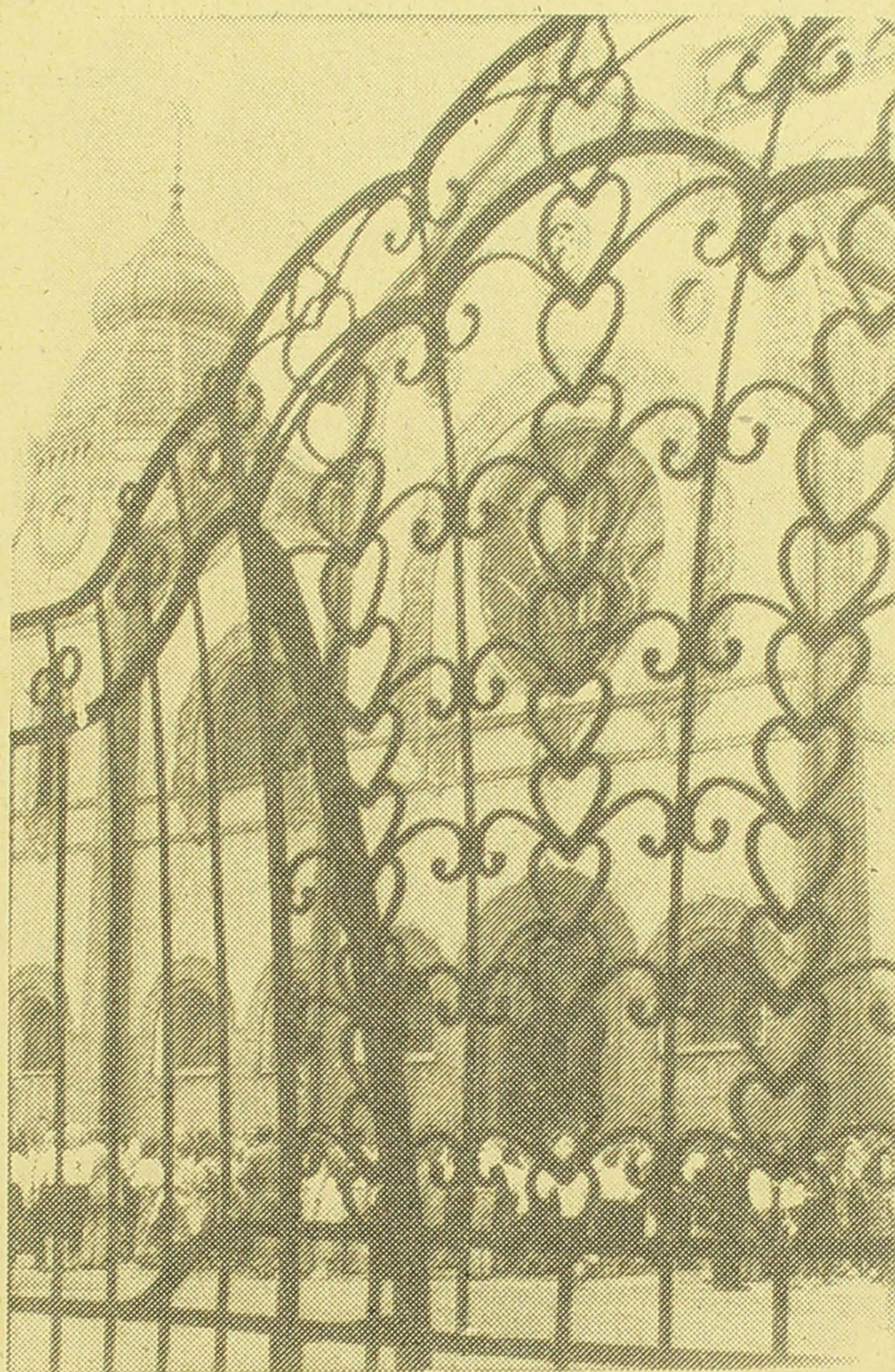
Slušajući govor gradonačelnika Subotice Józsefa Kasze pred očima mi titra slika Willia Brandta kako kleči pri polaganju vijenca nedužnim žrtvama fašizma. A gospodina Kasza je rekao:

„...Ova tragična događanja duboko su urezana ne samo u povijest mog voljenog grada i naroda, već i u povijest cijelog čovječanstva. Toliko da odgovornosti ne možemo pobjeći niti nakon 50 godina. Ne možemo pobjeći od odgovornosti ni mi, Mađari u Subotici, ni Mađari u Vojvodini jer se ovaj genocid desio pomoću mađarske vlasti. Zato nas prati i tereti sjenka zločina i kazne...“, ali je istaknuo i:

„...Zabilježena zbivanja, priče naših očeva i djedova, vjerni dokumenti iz tih vremena u ovim trenucima dobijaju treću dimenziju u nama. Samo jedno nikad nećemo shvatiti: šutnju savjesti. Jer su ostali nijemi –čast onim izuzecima kojih je bilo malo –i trpjeli su bez riječi, ogra-

divši se od uspostavljanja geta, postavljanja vagona i deportacije. kako su mogli, ili kako mogu oni koji danas još žive obračunavati se sa svojom savješću? Možda na isti način, kao i oni što su bliskoj prošlosti huškali na rat, ili oni koji su pogazili plamen naših svijeća koje smo palili za mir.“

Na komemoraciji je govorio i Mirko Vajcenfeld, predsjednik Židovske općine

Ne ponovilo se: iza ograde

Subotica, koji je između ostalog rekao:

„Istorija jevrejskog naroda je istorija neprekidnog nestajanja i ponovnog pojavljivanja. To je, u isto vreme, enciklopedija fizičkog stradanja jevrejskog naroda, katalog ljudske netrpeljivosti i nesprenosti za dijalog, ali i zbornik svetlih primera suprotstavljanja zlim naumima i čudesnih doseganja duhovnih visina koje su, izgledalo je, nepovratno izgubljene...“

Počast ljudska, neomeđena vremenom, tjera nevine na opraštanje, a časne na traženje oprosta u ime krvnika. Događa se to i danas, tu pred našim očima. I ovaj skup nas opominje na to. □

V. Sekelj

*U Zagrebu održan
gastronomski tjedan bačkih
Bunjevaca*

Miris užne u „Esplanadi“

Taverna „Croatica“ u zagrebačkom hotelu „Esplanade“ bila je od 4. do 9. srpnja domaćinom Gastronomskog tjedna bačkih Bunjevaca.

Tako su Zagrepčani imali prigodu kušati skorupaču s lakumićima, kokošju svilenu čorbu, nagusto taranu s divenicom, krumpiraču, barat file, uzlivancu... Da bi ugođaj bačke ravnice bio potpun pobrinuli su se „svirci“ tamburaškog ansambla „Hajo“ iz Subotice.

O kuhinji bačkih Bunjevaca i o njihovoj povijesti u ravnici domaćinima je govorio g. Lazo Vojnić Hajduk, dopredsjednik KUD „Bunjevačko kolo“. Svojim slikama izrađenim u tehnici slame predstavile su se i čuvene „slamarke“, članice Likovne sekcije HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta.

Z. T.

Zvonimir Marković u Subotici

Delegacija Ureda RH u Beogradu posjetila je 29. lipnja Suboticu. Delegaciju je predvodio dr. Zvonimir Marković, predstojnik ureda, a članovi su joj bili dr. Ivo Kujundžić, savjetnik za humanitarna pitanja i Davor Vidiš, tajnik ureda. Delegaciju su primili ispred DSHV-a mr. Bela Tonković, u ime grada gradonačelnik József Kasza i gospođa Stanka Kujundžić kao i dopredsjednik IO Lazar Vojnić-Hajduk.

*„Dužijanca“ poznata i u
Mađarskoj*

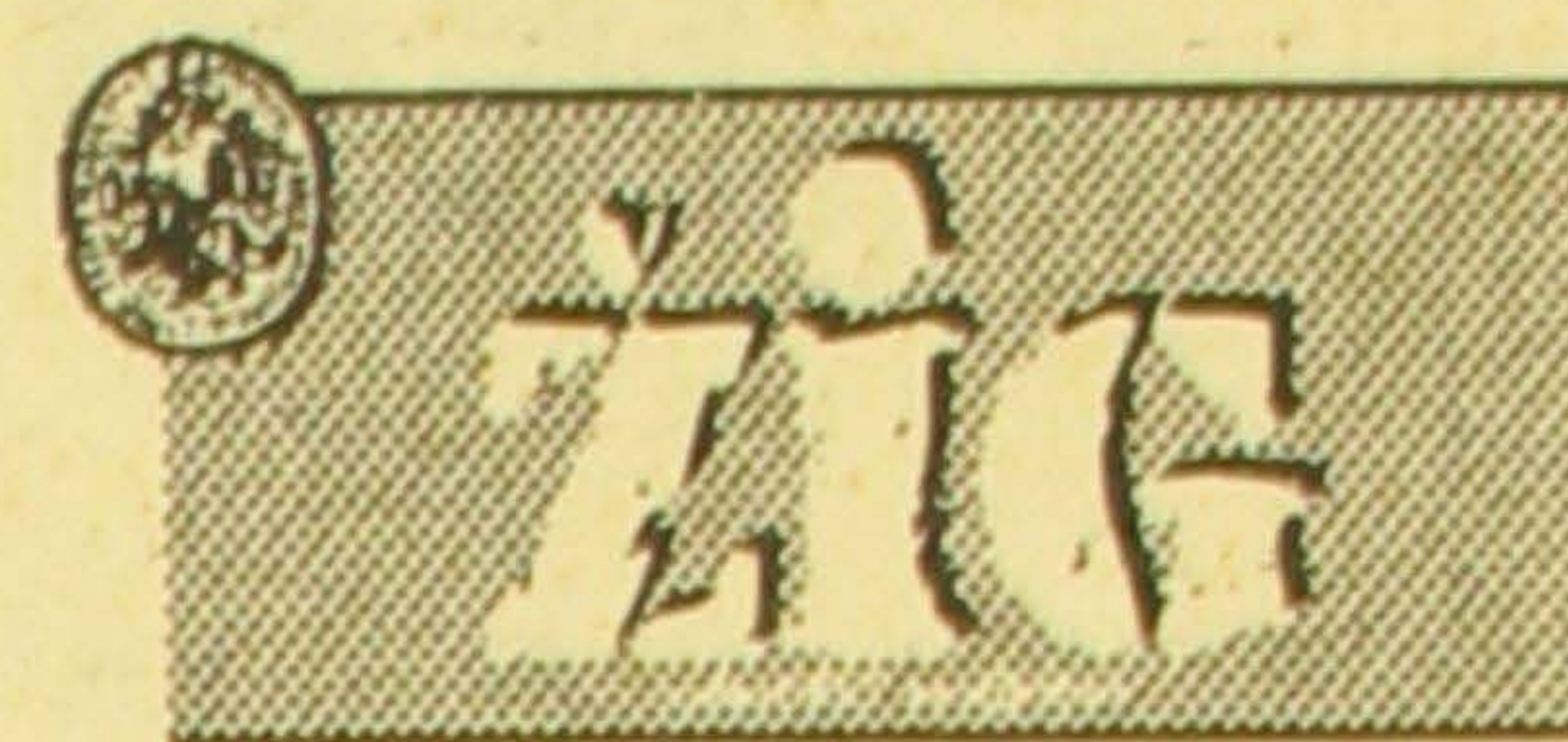
Festival risara

Slično natjecanju risara kod nas, u okviru žetelačkih svečanosti „Dužijanca“, u mađarskom gradiću Kecel ove godine treći put se je održalo državno natjecanje u kosidbi žita popraćeno i drugim etno-folklornim sadržajima.

KUD „Bunjevačko kolo“ i grupa naših risara iz Ljutova i Male Bosne gostovala je 9. srpnja na ovom festivalu. Naši risari su se nadmetali u kosidbi izvan konkurencije s obzirom na nešto drukčije uvjete rada nego što mi prakticiramo, ali su bili veoma zapaženi i nagrađeni pljeskom od mnogobrojnih posmatrača. Folklorni ansambal je pak bunjevačkim igrama osvojio simpatije kod prisutnih. Očekuje se uzvratna poseta grupe risara na natjecanju risara u Maloj Bosni 16. srpnja 1994. kao i folklornog ansambla na završnim svečanostima „Dužijanca '94“.

Lazar Merković, novinar, književnik:

NOVINARSTVO JE KREATIVNA LUDOST?

Razgovarao: Vojislav Sekelj

Od 1946. prisutan u novinarstvu. Prvo je suradnik „Hrvatske riječi“, zatim „Slobodne Vojvodine“, Literarne redakcije Radio-Beograda, dnevnika „Rad“, potom Radio-Jugoslavije, novinar-prevodilac u Prijemnom centru SIV-a, dopisnik „Dnevnika“ iz Subotice. Od 1956. do 1961. osnivač je i glavni i odgovorni urednik književnog časopisa „Rukovet“, te Izdavačke zadruge pisaca „Zenit“. Od 1961. do 1967., urednik je kulturne rubrike „Subotičkih novina“, a od 1968. do 1972. glavni urednik srpskohrvatskog programa Radio – Subotice. Tada je razriješen te dužnosti zato što je „politički diskreditovan u vezi sa Zaključcima 21. sednice Predsedništva Saveza komunističara Jugoslavije“. Godine 1974. postaje knjižničar Gradskog muzeja u Subotici, a od 1977. do 1983., do odlaska u mirovinu korigira, lektorira, piše i uređuje biltene koje je izdavala Zajednički stručna služba samoupravnih interesnih zajednica Subotice.

• **Gospodine Merkoviću, jedan ste od rodonačelnika subotičkog poratnog novinarstva. Kako ocjenjujete razvoj tiska na razini grada, te utjecaj na uobličavanje njegovog duhovnog, mentalnog i kulturnog miljea?**

Lazar Merković: – Sretna je okolnost što jezgro slavenskog tiska u prvim poratnim godinama čine između dva rata afirmirani novinari, pisci, intelektualci lijeve i liberalno-građanske orijentacije. Spomenuti ću samo najznačajnija imena: Dragutin Franković, Vladislav Kopunović, Josip Kujundžić, Ljuba Milin, Dojčilo Mitrović, Marko Peić, Antun Pejić, Matija Poljaković, Nenad Stavjel, Josip Šokčić, Julije Šolčić, Eugen Verber, Antun Vojnić Purčar Žvako, Balint Vujkov i drugi. Hvatajući se u koštac s mnogim teškoćama proizašlim iz političkog okruženja i svakodnevice, oni udaraju žig novinama onog vremena. U skućenim materijalnim i duhovnim okvirima tragaju za najpogodnijim oblicima i sadržajima kako bi što autentičnije prikazali sveukupnost života i rada ljudi ovog kraja. Unatoč mnogim mijenama u minulih pet desetljeća, ovdašnji tisak je u osnovi sačuvao stremjenja tog tvoračkog jezgra. Za pola vijeka iznjedrio je vrsne novinare, pisce, intelektualce i druge stvaraocce koji su animirali i osmišljavali duhovni, mentalni i kulturni milje grada. Bili su pokretači, utemeljivači, animatori mnogih prosvjetnih, kulturnih, umjetničkih i drugih institucija bez kojih bi Subotica danas bila daleko siromašnija da ih nema.

Lokalne novine – nosioci kulturnog preporoda

• **Subotica je grad bogate tradicije, razvijene i prepoznatljive kulture, ima razmjerno izbalansirane i tolerantne međunacionalne odnose. U čemu su korijeni, uvjetno rečeno, jednog europskog suživljenja?**

L. M.: – Oni su prije svega u samom našem pripadanju Europi, ne od danas, jučer, ili prekjučer, nego već generacijama, stoljećima. Tu smo, u Europi, i naši preci i mi, od malih nogu, kroz sve teškoće, nedaće, bitke, razaranja, pogibelj i smrt učili da živimo i radimo zajedno sa ostalim narodima koji su ovamo došli baš kao i mi. Nije to bila ravničarska idila, kako neki zamišljaju, već surova bitka za opstanak, goli život. Boreći se, radeći, pretvarajući močvarno tle ili pijesak u plodno, rodno zemljište našli smo se na zajedničkom poslu s drugim narodima; gradeći svoj zajednički dom, ovaj grad, poslije mnogo znoja, žuljeva (čak i na duši), krvi... svi smo zajednički stvorili dio Europe, europskog načina življenja. U tome su nam pomogli i oni najbolji koji su odlazili u veliki bijeli svijet jer, tamo stečena znanja i iskustva donosili su ovamo, upravo onako kao i oni koji su sa svih strana hrlili amo u potrazi za boljim; zavoljeli grad, ovaj kraj i podarili mu ono što su najbolje nosili u sebi. Ako se pažljivo prolista debela knjiga povijesti subotičke, vidjet će se da je to složeno, gusto tkano tkivo, združeno djelo multinacionalnog, multireligioznog i multikulturnog modernog grada Subotice, iza kojeg stoji (striktno po abecednom redu) Hrvat (Bunjevac), Mađar, Nijemac, Rom, Srbin, Židov i pripadnici svih ostalih naroda koji stoljećima sa nama grade svoj osobni i opći prosperitet.

• **Nakon raspada ravnoteže svijeta, urušenja jedne ideologije, zasnovane na čovječanstvu bez čovjeka, opet se nudi novi svjetski poredak.**

L. M.: Već četvrti put u životu čitam i slušam o novom svjetskom poretaku. Po mom dubokom uvjerenju, to je vječni smisleni san čovjeka (i čestitog javnog djelatnika, političara, pisca) o boljoj sutrašnjici. Ma kako se zvao, imanentan je svakom čovjeku i svakom vremenu. Na žalost, i on je – kao i mnoge druge duhovne vrednote – grubo izigran za uske, egoistične ciljeve vazdašnjih vlastodržaca. I jučer, i danas! Možda i sutra?!

• **Na ovim prostorima doživljavamo reterdaciju gradova, oni gube svoj identitet stvaran stoljećima. Mogu li lokalne novine, danas i ovdje, biti nosioci kulturnog preporoda, pa i neka vrsta tampon zona zaštite od velikih i moćnih medija iz centra?**

L. M.: – Iza retardacije gradova krije se pokušaj nove centralizacije. Do toga je došlo uslijed nazadovanja na ekonomskom planu pošto se zbog niske proizvodnje, manjka materijalnih i finansijskih sredstava pogrešno usmjeravaju u neko bure bez dna, neisplative investicije, političke mistifikacije i fikcije, ratove i slične besmislice. Takvih primjera, doduše u manjim razmjerama, ima čak i u povijesti Subotice. I obratno, ekonomski mirnije, prosperitetnije godine uvjetovale su razmjernu dobrobit, napredak na svim razinama ljudske djelatnosti.

Trenutno nas muči oštra kriza. No kriza ipak nije prepreka da oni istinski stvaraoci, intelektualci i dalje traže puteve i načine kako da u maltene nemogućim uvjetima sačuvaju kontinuitet tvoraštva, produkcije novih vrijednosti. Koliko poznajem sadašnji trenutak grada, sa zadovoljstvom mogu reći da u ovim teškim godinama nismo ugasili neke vrijedne institucije. Naprotiv, izmišljene su, izmaštane nove.

Lokalne novine, kao i do sada, i te kako mogu biti svojevrsni nosioci kulturnog preporoda, u stvari, nastavljajući velike zadatke na osvješćivanje kako individuma, tako i njegovih i malih i velikih zajednica. Tom poslu valja prići s puno opreza, studiozno. Treba sagledati situaciju na terenu, utvrditi strukturu čitatelja s kojima želimo komunicirati i među kojima ćemo pronalaziti buduće istomišljenike, pristaše, suradnike i nastavljajuće započeto posla.

I novopokrenuti „Žig“ ne samo da može, nego i mora biti kraj ostalog osobe na tampon zona, oaza mira, u kojoj će se čitatelj, pa makar samo jedan, osjećati slobodno. Tome će doprinijeti pravodoban, istinit i etičan podatak, kritički intonirano mišljenje o krnjim, polovičnim, zlonamjernim ili čak tendenciozno lažnim tumačenjima zbilje, ili o podmetanjima onog što se nije ni dogodilo. Istrajati na tom putu znači širiti horizonte istine i slobode, znači suprotstavljati se onim, pa i najmoćnijim medijima koji nas iz nekih centara zasipaju mnoštvom negativno intoniranih i uobličjenih informacija, emisija, programa...

Knjižara „kod Mirka“

**KNJIGA
KAO
DJEVOJKA**

Knjigu ne kupuješ – nju uzimaš. Istina da je platiš, ali je ne kupuješ!

Knjiga nikada nije bila skupa, samo su plate danas male. Sve će se to kasnije odraziti na stanje u društvu i kulturi.

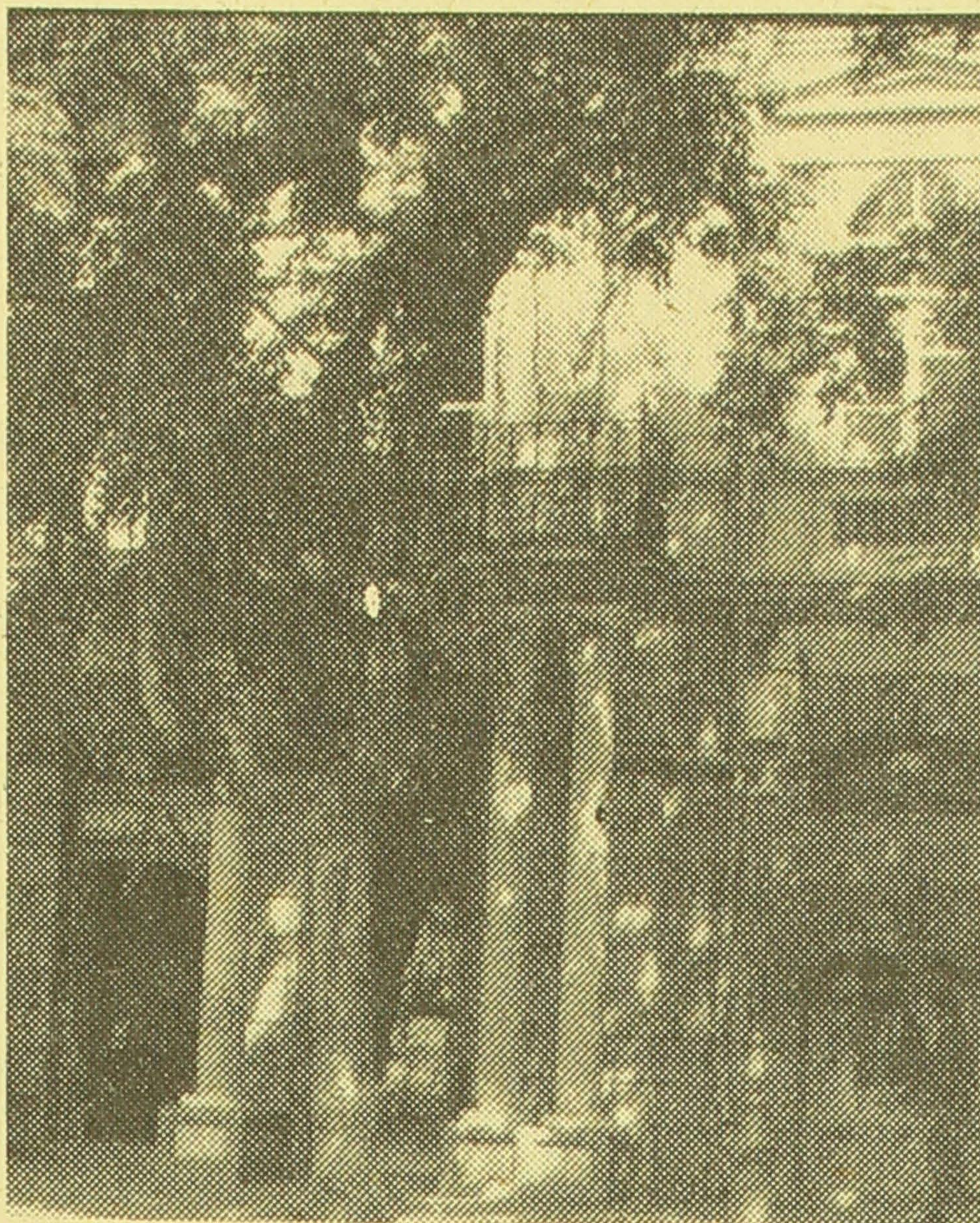
Ljeto. Ovo nije godišnje doba za knjigu. Ono tek najavljuje jesen čitanja; vrijeme je to opuštanja i plandovanja. No, kod nas protiv knjige nije se urotila samo vrućina.

Razmišljam, dok nostalgичni pogled puzi polupraznim policama, prisjećajući se vremena kada su se police u struku od težine mudrosti savijale kao mlada djevojka, mameći, nudeći se – uzmi me. Knjigu ne kupuješ, nju uzimaš. Istina da je platiš, ali je ne kupuješ.

Knjižara „Napredak“, sredinom srpanjskog predvečerja. Za mlade bila je to i ostatak knjižara kod „Mirka“, za starije kod „Tikvickog“, danas knjižara „Danilo Kiš“. Možda će je neki novi klinci jednom tako i zvati. Ali za nas to će biti kod „Mirka“. Mnogi Subotičani svoje kućne knjižnice upotpunili su pod stručnom rukom Mirka Kovača. Dok ćaskam s njim, pokušavam naći sličnosti između profesije i habitusa, jer ako već netko radi isti posao 30 godina nalikuje li to zanatu i njegovoj tvorevini?

– Tužna je sudbina knjige. Ona nikada nije bila skupa, samo su plate danas male. Sve će se to kasnije odraziti na stanje društva i kulture. Čovjek koji čita drugačije prelazi ulicu, drugačije uzima čašu. Jer, knjiga je duhovna mapa i orijentacija čovjeka.

Nekoć je ovo bila prodavaonica cipela i klobuka. Enterijer nudi sud o ukusu ondašnjih Subotičana. Zaključujem da su samo knjige simbolički mogle povezati raniju i sadašnju namjenu prodavaonice. Osvježenje je ući kod Mirka u knjižaru, pogledati naslove knjiga, prelistati časopise, mada su sankcije i na tom planu

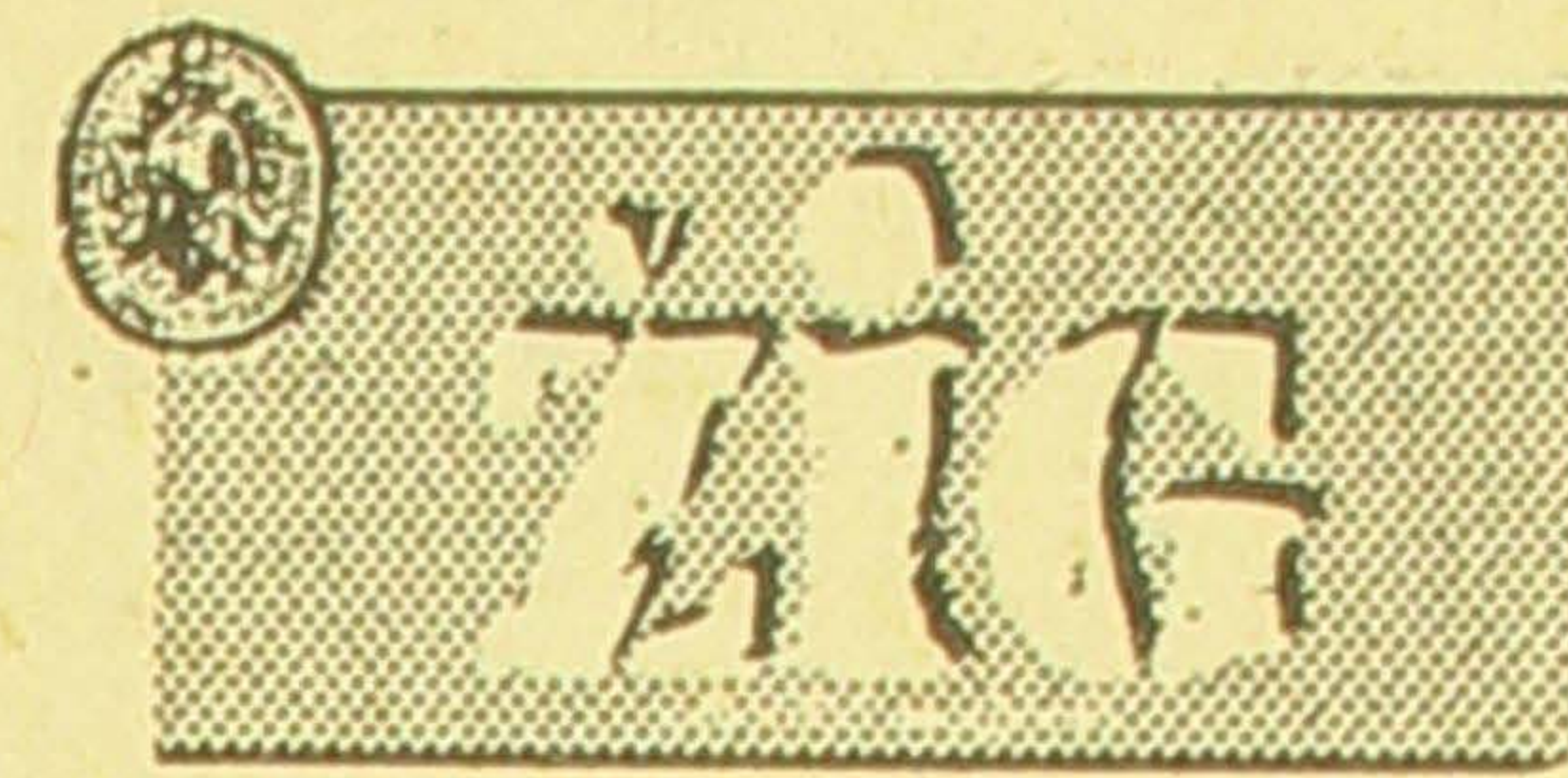
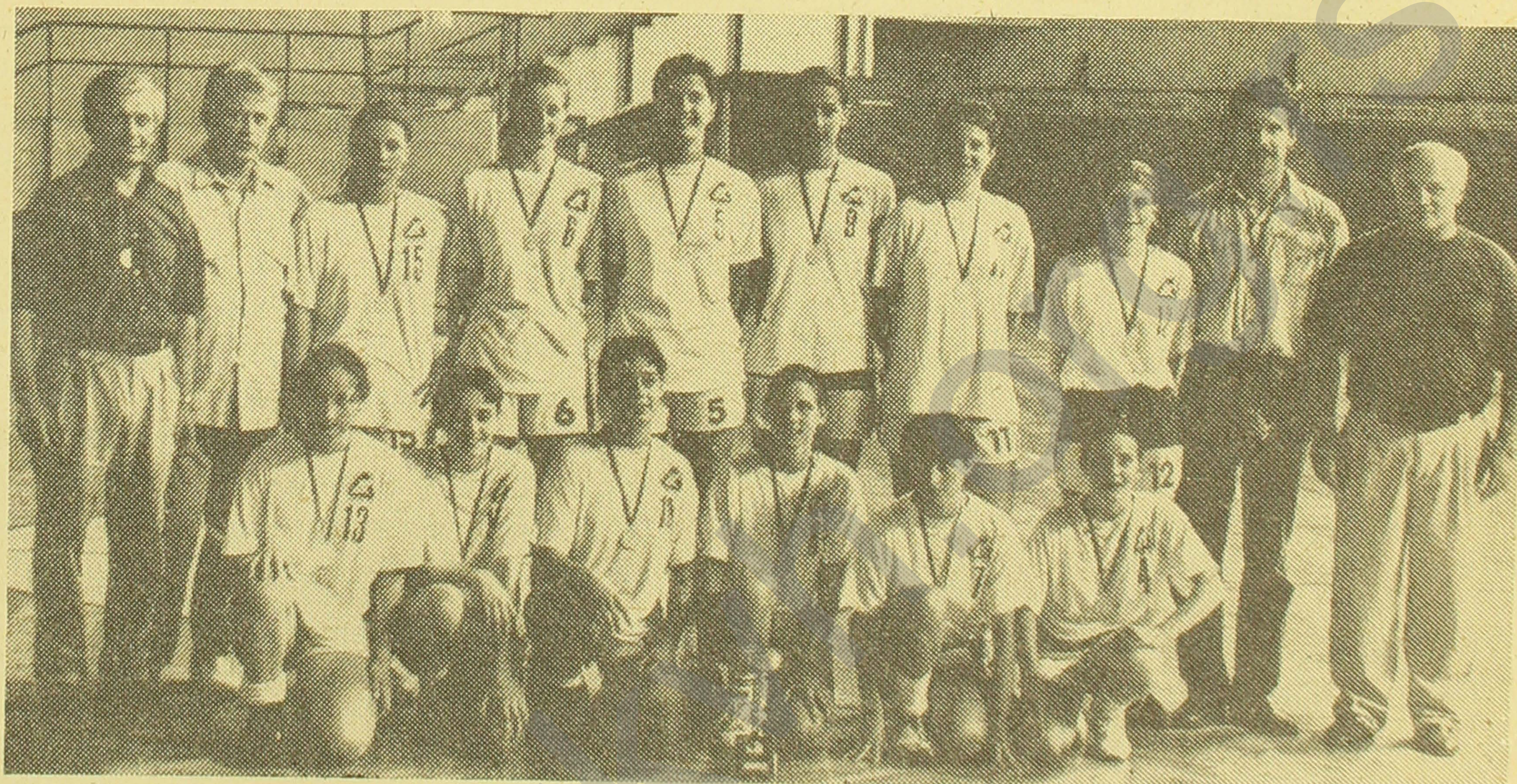

učinile svoje. Nema novih prijevoda, naslova iz drugih sredina. Time nismo kažnjeni samo mi nego cijeli svijet.

Učeci zanat kod Tikvickog do danas bilo je dosta zgodna. Bilježimo jednu:

– Ulazi zgodna, naočita djevojka – priča Mirko, dok mu se u pogledu još i sada očitava njena ljepota – i traži Mirka Kovača. Skočim, još i danas to pamtim: »Izvolite. Ja sam Mirko Kovač.« Ona zbunjeno zamuckuje: »Ali, ovaj... ja bih knjigu od Mirka Kovača, dobitnika NIN-ove nagrade«. Zamišljam kako se Mirko ispričava uz primisao: „šteta“ i druge želje koje postoje kod 99% muškaraca. A sve je to, bar što se želja tiče, opisano od Homera, Hegela, Freuda, Kiša, Krležu, Crnjanskog, Andrića, Joycea, Mirka Kovača... Bezbroy puta opisano, doživljeno, a opet se javlja neodoljiva čežnja za ponavljanjem – za čitanjem. □

V. Sekelj

„Spartakove“ pionirke prvakinje Jugoslavije

**ZVEZDANI SJAJ U
FINALU**

Košarkašice „Spartaka“ nadigrale su sve tri ekipe na finalnom turniru, i ubedljivo osvojile titulu prvaka države u konkurenciji pionirki. Prva žrtva je bila „Aleks 21“ iz Kragujevca – rezultat 80:34 (44:22), zatim su preslišale „Elan“ iz Prijepolja rezultatom 66:46 (29:14). Ovako nadahnute u finalu čekala ih je beogradska „Crvena zvezda“.

Od prvog minuta videlo se ko je bolji. Pokazivao je to i odnos postignutih koševa: „Spartak“ je stalno bio u vodstvu 5-10 koševa. U samom finišu, izgarajući u želji za pobedom, napravile su nekoliko grešaka pa je „Zvezda“ izjednačila i kraj utakmice sirena je oglasila rezultatom 58:58 (33:29). Sledio je produžetak. Curice su se opustile, a to je pravovremeno uvideo trener Karlo Blesić i odredio pravu taktiku. Sledi logičan završetak –71:62 za „Spartakove“ pionirke. Radosti koliko samo duša može poželeti, čestitke, pohvale... Celi četvorogodišnji trud slio se u sreću onih devojčica čije vreme tek dolazi.

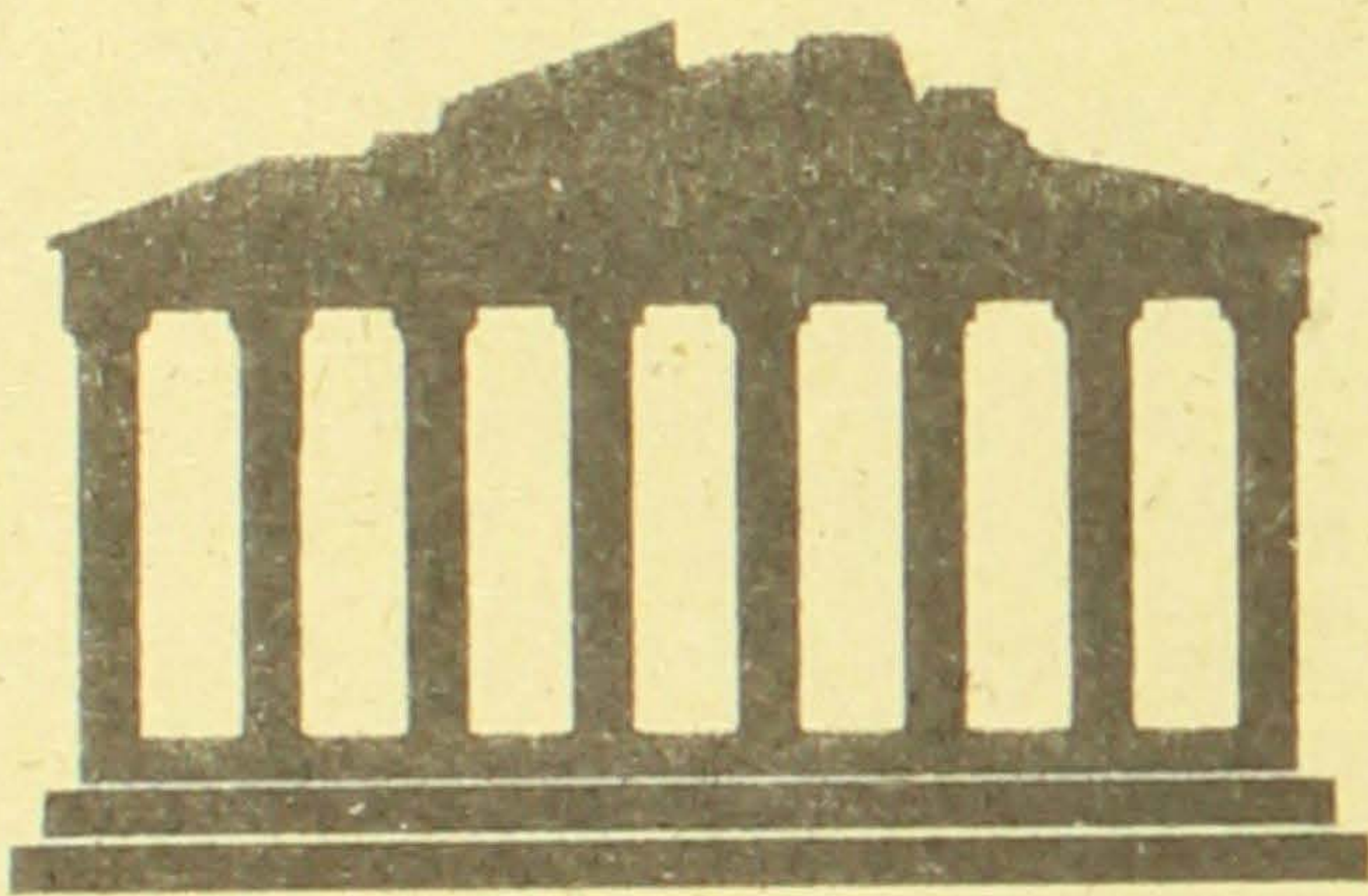
B. Francišković

RISTIĆ U POTRAZI ZA NOVIM NARODOM

U ljetnoj shemi kulturno-zabavnog života Subotice možda nije na mjestu potezati pitanje „Narodnog pozorišta – Népszínház“. No, tim prije moramo konstatirati da nam je ovogodišnje kulturno ljeto ostalo bez kazališnog života. Bez po svijetu i okolici čuvenog Ristićevog YU-festa.

Godinama je Ristić Subotičanima prodavao maglu, povlačio svoju publiku od ciglane, kroz sinagogu do ritova. U toj ristićevskoj promeni najbolje su prošli komarci. I uvijek kada je njegova koncepcija došla u škripac on se kao pravi YU-fest intelektualac pozivao na narod i u ime naroda branio kazalište od samih Subotičana.

Sada, kada je kazalište i iz vana i iznutra razrušeno, a pare potrošene, Ristiću jedino preostaje promijeniti narod. On putuje. Putuje diljem svijeta, praveći svoje predstave a ovogodišnji svoj privatni YU-fest posvetit će Sarajevu. □

Kada prođe rok upotrebe

SUDBINA KUĆNIH LJUBIMACA

U razvoju demokracije na bivšim YU prostorima u dva ni sa čim u vezi slučaja budući analitičari političkog gibanja mogli bi naći više uzročnih veza no što to naslovi iz novina sami po sebi govore.

Tako u „Borbi“ od 5. srpnja o. g. čitamo: „Mesiću zabranjen ulaz u Sabor“ od tajnika Sabora! Dan kasnije, isti list pod naslovom „Danas presuda“ izvještava da se nastavlja suđenje dr. Vojislavu Šešelju i četvorici zastupnika SRS-a za ometanje službenog lica u vršenju dužnosti. U oba slučaja u pitanju je služba, što ne znači (ili znači?) da demokracija može bez politike, ali nema politike bez demokracije. □

U RALJAMA DRŽAVE

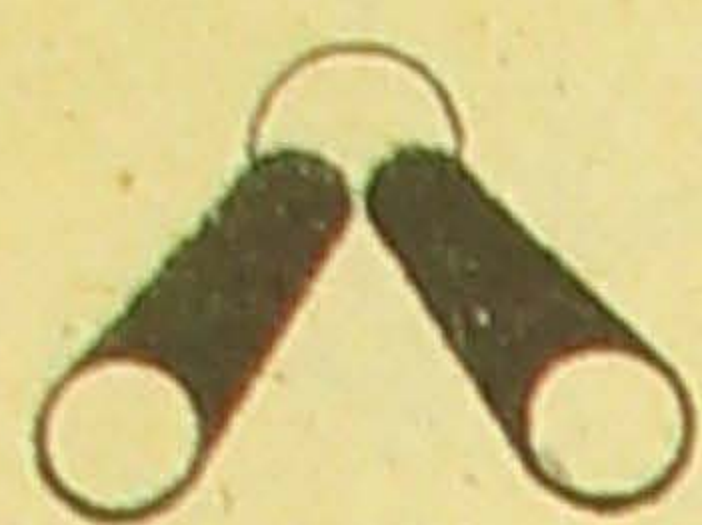
Povedena željom za očuvanjem nacionalnog identiteta skupina Hrvata iz Vojvodine, na čelu s Belom Tonkovićem, osniva u Subotici 15. srpnja 1990. Demokratski savez Hrvata u Vojvodini. Identična stajališta su kao razlog vlastita postojanja iznosile i sve ostale stranke s nacionalnim predznakom, ali i ne samo one. Činjenica da su se Hrvati u ovom dijelu bivše SFRJ, pokazalo se kasnije, našli u besperspektivnoj ulozi prikazuje ovu organizaciju u drugačijem svjetlu. Ustavne odrednice čak i onih država koje su u odnosu na nas imale daleko drastičniji oblik totalitarizma u svojoj novijoj povijesti, padanjem „željeznog zastora“, davale su nacionalnim manjinama toliko prava (od države garantiranih) da se one nepolitičkim putem mogu organizirati iz istog cilja kao i DSHV ili DZVM ovdje, ili SNS u Hrvatskoj. Istodobno takvim se regulativama praktički isključuje mogućnost ozbiljnijeg političkog uplitanja određene manjine (u svojem većem broju) u stvari države. Kada se tomu doda i praksa prihvaćena iz zemalja s razvijenijim stupnjem demokracije gdje određen broj pripadnika neke manjine sjede u parlamentu kao legitimni zastupnici, onda se već ne mora govoriti samo o političkoj kulturi nego i o mudrosti. Sve to je kod nas još uvijek u domenu fikcije.

Već i zbog samog imena, riječ je o „savezu“, s početka su se ljudi, potencijalno različitih političkih opredjeljenja, okupili oko DSHV podsticani jedino željom da se sačuva nacionalni identitet. Čak niti činjenica da je riječ o *političkoj* organizaciji nije bitnije utjecala na njih. Nacionalni je stajao ispred svih ostalih predznaka. Nedugo potom sačinjen je Statut DSHV kojim je precizno iznesen program stranke, cilj za koji se zalaže i metode kojima će se služiti radi njihova ostvarenja. „Uspjeh“ je došao s prvim izborima. DSHV je izbio mjesto u republičkom parlamentu za ing. Antu Skenderovića, kao svog zastupnika. Već od osnutka puno se radilo na uspostavljanju suradnje s mnogim strankama, pretežito vojvodanski orijentiranih i manjinskim zajednicama. Najdulje i najdalje se došlo u kontaktima s DZVM, s kojom se najčešće na izbore kretalo u koalicionom odnosu. S ostalim strankama suradnja je vremenom jenjavala, da bi se s nekim potpuno ugasila.

Prilike od početka nisu bile naklonjene manjinskim nacionalnim strankama, već i zbog činjenice da su većina od njih u svojim programima imale oporben stav spram vladajuće. Izuzetak nije činio niti DSHV. Dapače. Rasplamsavanjem rata srazmjerno je išla i propaganda protivu vlastitih građana a pripadnika naroda koji je na suprotnoj strani barikada, kasnije i granice. Netrpeljivost prema Hrvatima u Vojvodini dosegla je stupnjeve usijanja, tako da su principom generalizacije za „ustaše“ proglašavani svi, i koji imaju i koji nemaju veze s DSHV. Zapravo, bila je to samo dobra podloga u vidu izgovora o „genocidnosti Hrvata“ za pljačke, ubojstva i iseljavanja koja je Srijem najbolnije osjetio. Ne nalazeći zaštitu od vlastite države DSHV se okreće (i) k internacionalizaciji sada već problema od životnog značaja. Stranka je s iznošenjem vlastitih problema i prijedloga prisutna u Londonu, Ženevi, Haagu, New Yorku, Gdanjsku... Međutim, aktualna vlast u zemlji sve više učvršćuje svoje pozicije, kod oporbene politički opredijeljenih građana apatija je sve prisutnija, Hrvati, na koje DSHV kao birače najviše računa, tiho napuštaju zemlju, suradnja s ostalim partijama sve više slabi i mnogi spas vide u onoj: „uzdaj se u se...“ Sada do izražaja dolazi ona potencijalna politička šarolikost i među Hrvatima i svak posebice procjenjuje snage i odnose u postojećim prilikama, a nacionalni predznak ustupa mjesto borbi za vlastitu egzistenciju. Pokazuje to i primjer posljednjih izbora na kojima DSHV nije dobio niti 4.000 glasova. Na žalost, bolje nisu prošle niti ostale partije kojima su vojvodanski Hrvati ukazali povjerenje. Rascjepkanosti i nejedinstvu, gledajući globalno politički, nije odolilo niti DSHV kao ni ostale oporbene partije.

Rezultati toga su vidni, a sudbina stranke ovisi najviše od njenog vrha, kao i broja Hrvata koji ovdje bude ostao. □

Zlatko Romić

Televizija je uništila perceptivnu svijest

• **Nakon kainovskog kraja formule bratstva i jedinstva, umjesto nacionalnog osvješćenja i trajnijeg međunacionalnog približavanja, dolazi do ostrašćivanja i narodnjačke poplave.**

L. M.: – Na nekim prostorima nekadašnje Jugoslavije (nešto manje u nas) odista je došlo do tih pojava. Na našu nesreću, to nije bilo slučajno. „Stručna priprava“ izvršena je mnogo ranije, prvenstveno kroz raznovrsne kampanje, raščišćavanja, idejne diferencijacije, čistke itd. Svi ti oblici otvorenog proganjanja i sotoniziranja drukčijeg zmišljenja, kritičkog i jedinog ispravnog načina ka mišljenju, praćeni dužim ili kraćim presijama obavljani posredstvom moćnog partijskog aparata bivšeg SK i sudejstvo ostalih pratećih, tzv. društveno-političkih organizacija, bili su izdašno, najčešće predimenzionirano raspirivani od tiska i drugih sredstava javnog komuniciranja, dijeljenjem desetina i desetina pogrdnih, klevetničkih i psovačkih etiketa preuzetih iz odgovarajućih priručnika boljševičke naklade. Taj dio posla, osim partijske birokracije, svesrdno su obavljali i poslenici u tisku. Zapravo, manji dio novinara u uredništvima širom zemlje (i ovdje) prerastaju u grozne psovače. (To su i danas). Bilo je intelektualaca (i novinara) koji su na početku vala populizma oduševljeno prihvatili ideje koje su se valjale ulicom i koje su nas uvele u rat. Kasnije, kada su se počeli zgražavati nad činjenim zvjerstvima, bilo je kasno. Sada je tužno gledati njihovo „otrežnjenje“, prizivanje pameti, morala... Još tužnije je gledati i slušati one koji i dalje istrajavaju na ratnoj opciji, u koju, na nesreću svijeta nas, mnogi vjeruju...

Oni najhrabriji slijede jedini mogući put smjelih – tragičnu sudbinu osamljenog intelektualca u balkanskoj krčmi.

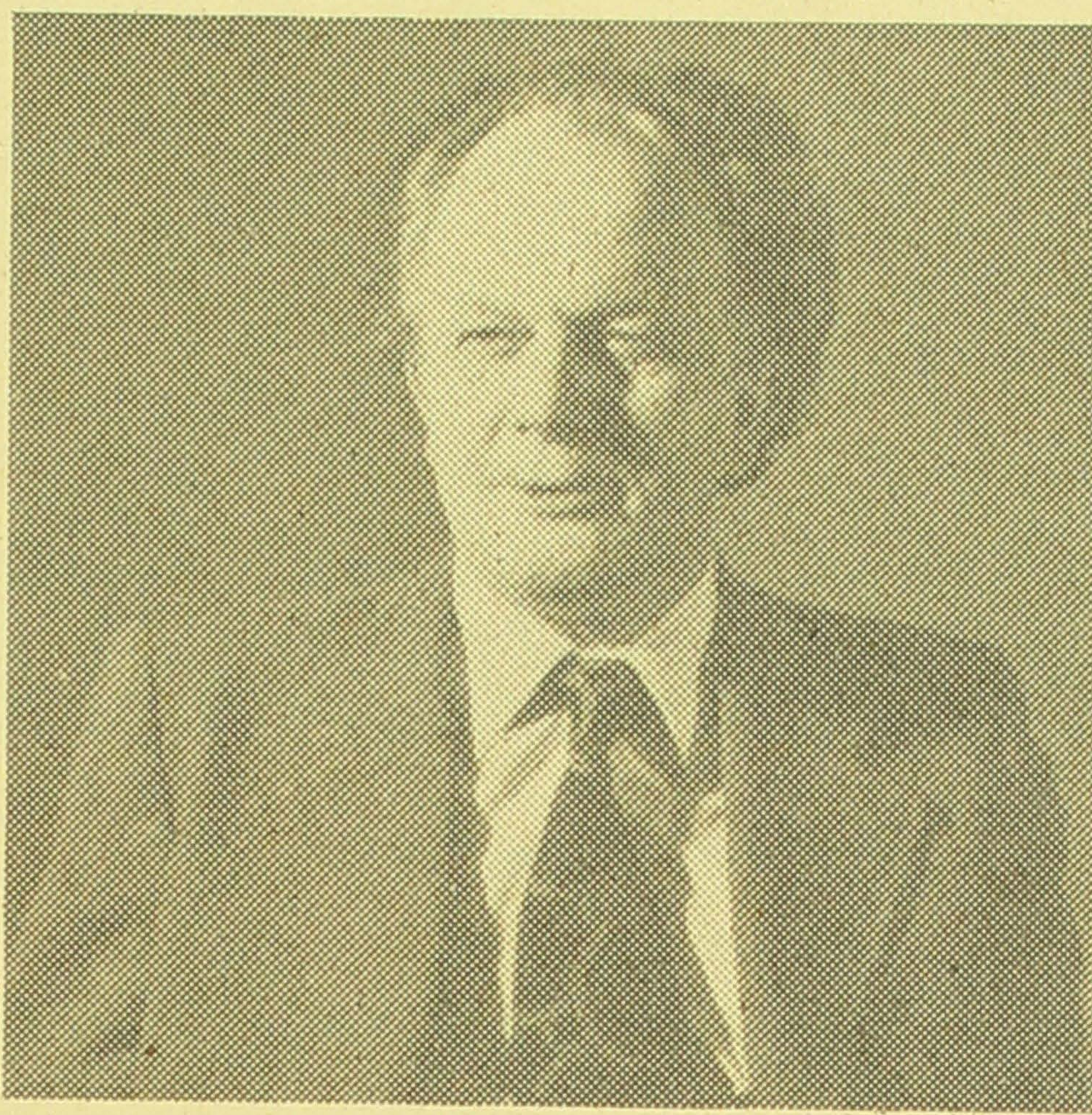
• **Nismo uspjeli izgraditi snažno javno mnijenje, kritička percepcija svijest praktički ne postoji...**

L. M.: – Snažno javno mnijenje, kritičku perceptivnu svijest dijelom je uništila televizija, a donekle radio i tisak. Prva dva pomenuta medija, naime, pogoduju nepismenima, onima koji su lijenji „mozgati“ ili – razmišljati vlastitom glavom. Dio televizije u nas otvorio je neke vrlo negativne procese, izmislio pogrešne pokrete i ličnosti i, na kraju im dao oružje u ruke... A rezultat? Nizovi prizora, izvješća s bojišnica (kao da ratuju najveće svjetske sile), kao da su preuzeti iz horror filmova, ili presnimljeni iz najgroznijih filmova SF žanra. Drugim rječima: čini mi se da je niska, nekritična obrazovna razina stanovništva podlegla mamcu televizije. Povjerovala je dijelu tv poslenika da su njihovi produkti očigledna i kompletna istina.

Naznačena manipulacija u najmoćnijem mediju – televiziji, nešto manje u radiju i tisku, kako Vi kažete, slomila je moralnu kičmu društvu. Otuda imamo

ono što imamo: pusti iracionalizam, valovitu površnost, gubitak novinske odgovornosti koji se očituje u ispoljavanju mržnje, vlastite frustracije; otuda toliko javnog blaćenja i vrijeđanja. Kao da smo se vratili za dvadeset, četrdeset i više godina unazad, te ponovo slušamo partijske osude, presude itd. Mada je sve to i „sistematska stvar“, donekle su krivi i neki novinari, prvenstveno zbog svoje podaničke odanosti prema sistemu koji se i danas kreće u okvirima jednodimenzionalnosti. Poslušnost i karijerizam bio je labilnim ljudima prikladna zavjertina za uspjeh.

Poslušnik je uvijek dobro prolazio, ostvarivao je svoju karijeru čak i ako nije bio

Lazar Merkoć: Neovisno novinarstvo podrazumijeva političku i materijalnu samostalnost.

osobito darovit itd. Ima dosta i suprotnih primjera. Izopćenici, disidenti i drugi regrutirani su pretežito od najtalentiranijih novinara u redakcijama. Imali su ljudske, građanske i svjetonazorske smjelosti boriti se za svoja shvaćanja, istine i stavove, te se protivstaviti moćnicima i njihovim zastupnicima unutar pojedinih uredništva u tisku, radiju itd.

Drukčija zbilja traži drukčije novinarstvo

• **Što je za vas novinarstvo: profesija, žrtva, životni promašaj, ili permanentna adolescentnost, a možda čak i ludost?**

L. M.: – Vrlo lijepo pitanje sadrži i pravi odgovor. Pored svega što ste nabrojali, najviše je ludost – ali kreativna, osobito kada se novinarstvom i dalje bavim u ovim godinama...

• **Život ste posvetili novinarstvu, ujedno ste i pjesnik.**

L. M.: – Da nisam bio pjesnik nikada ne bih postao novinar. Kada mi je 1947. objavljena prva pjesma u beogradskoj „Mladosti“, sreo me je Balint Vujkov, uzeo pod ruku i odveo u uredništvo „Hrvatske riječi“ i posadio za pisaci stol sa strojem i telefonom. Tako mi je novinarstvo postalo kruh, a pjesništvo hobi. Kao i mnogi drugi, nisam ih do kraja uspio razdvojiti. Tako su

prolazili i mnogi drugi pisci i novinari. Literatura stvara nove svjetove, a novinarstvo prikazuje i tumači svijet. Stoga su dobro uređene novine one koje uspijevaju taj svijet dovesti u sukladnu ravnotežu. Mnogi književni oblici izražavanja: pjesma, kratka novinska priča, roman u nastavcima, novinski esej, feljton, putopis, reportaža s literarnim ambicijama, interview, recenzija, aforizam, karikatura... obogaćuju novine, čitatelju šalju u ruke, u dušu lijepu riječ. Oboružani njome uče se lijepom govoru, lijepom načinu mišljenja, odupiru vulgarnom, ispraznom senzacionalizmu i jednoobraznosti, težeći novoj komunikativnosti...

• **Nedavno se „digla prašina“ oko osnivanja i pokušaja pokretanja programa na hrvatskom jeziku pri Radio Subotici. Jedan ste od osnivača radija. Kako gledate na tu problematiku?**

L. M.: U Radio Subotici sam proveo skoro pet godina. Bio sam glavni urednik programa na srpskohrvatskom jeziku. Prije osnivanja u Novom Sadu i Beogradu je odlučeno da će se program emitirati na srpskohrvatskom i mađarskom jeziku, uz napomenu da će se svi autorski tekstovi novinara ili pisaca Hrvata van uredništva, emitirati onako kako su napisani. Tako smo i činili. Buka oko hrvatskog programa ili hrvatske redakcije unutar Radio Subotice bila je nepotrebna. Kad se donesu odgovarajuće mjeritorne političke odluke (za koje se valja izboriti), te sprovedu statutarna rješenja, nekih većih problema oko osnivanja hrvatske redakcije ne bi smjelo biti... Ima dovoljno kadrova, baština nam nije mala, a i slušateljstvo je željno konačno čuti svoj čisti književni jezik...

• **Pisali ste u različitim društvenim uvjetima, od etatističkog do višestranačkog. Postoje li neki bitni pomaci, ili je sve to zapravo isto?**

L. M.: – Mnogo je stvarnih i političkih vjetrova prohujalo nad ovom ravnicom. Politička karta bivše Jugoslavije je bitno izmijenjena. Drukčija zbilja traži drukčije novinarstvo. Novo je još u povoju. Slobode je više no prije, ali je često samo prividna, ili verbalne prirode. Znači, stanovitih pomaka ipak ima.

• **Je li istinski moguće neovisno novinarstvo?**

L. M.: – Moguće je, ali pod jednim, po mom mišljenju najvažnijim uvjetom: list ili izdavačka kuća od samog početka treba da budu politički i materijalno samostalni. U protivnom, to će biti velika prepreka pronaći sebe, svoju fizionomiju, mjesto te osoben glas u suzvučju listova koji tu izlaze.

To važi i za dvotjednik „Žig“, koji će tragati za mjesto pod suncem; a svojim tekstovima, sadržajima i porukama pronalaziti i mjesto u srcima, duši i svijesti ljudi kojima je okrenut i namijenjen. □

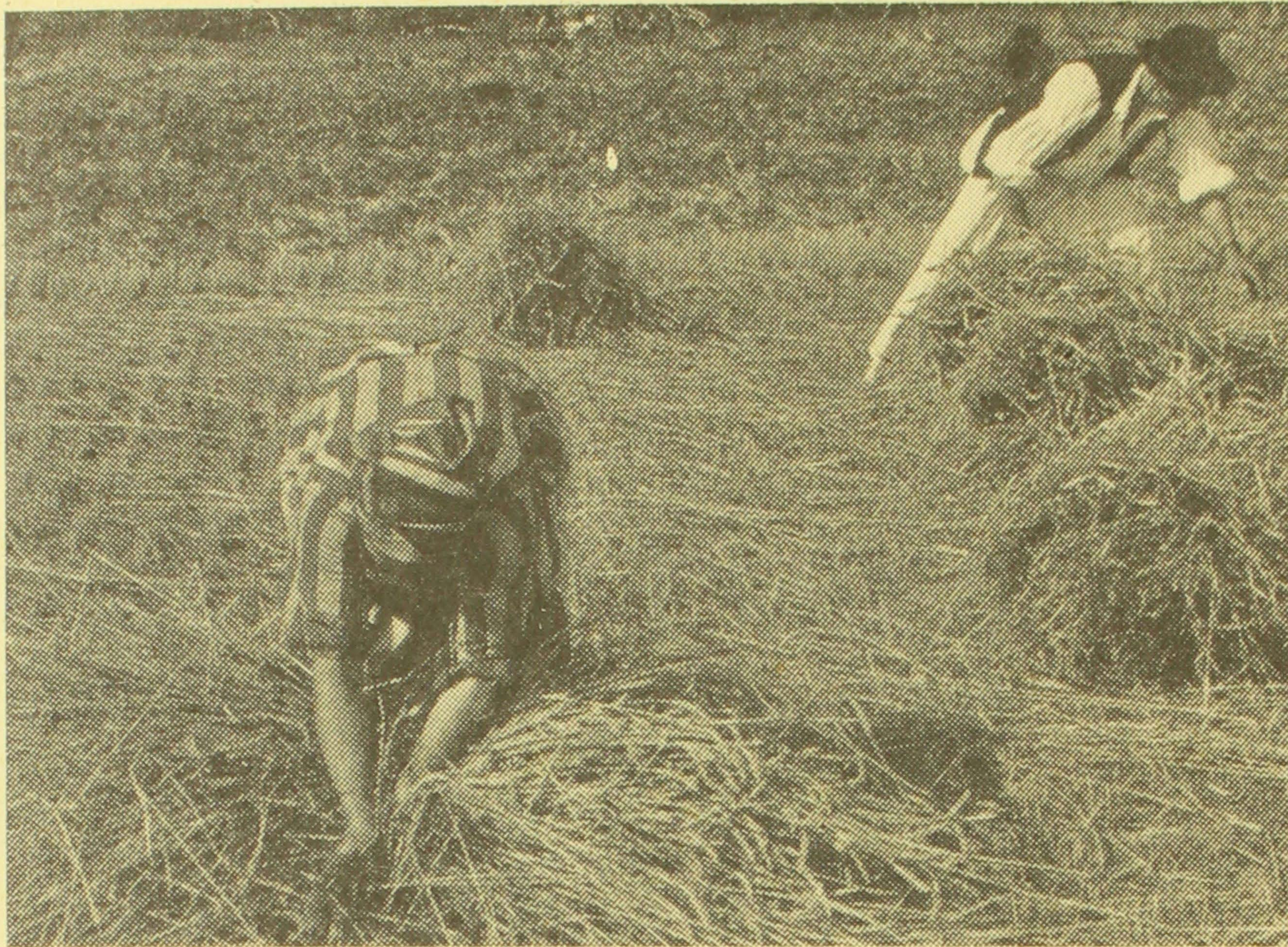

Počela „Dužijanca“

KULT ŽITA

Koncertom „Subotičkog tamburaškog orkestra“ 29. lipnja i ove je godine otvorena „Dužijanca“. U prepunoj sali velike vijećnice u Gradskoj kući publici se prvo predstavio podmaldak „Subotičkog tamburaškog orkestra“, najavljujući visokom kvalitetom muziciranja da će dostojno zamijeniti starije. Pod ravnanjem Stipana Jaramazovića i dirigentskom palicom Zorana Mulića, članovi „Subotičkog tamburaškog orkestra“ izveli su svoj već ustaljeni program, od aranžmana narodnih plesova i pjesama, kako narodnih, tako i romanci, pa do djela klasične glazbe.

Prije početka koncerta, pozdravljajući prisutne, posjetiteljima se obratio predsjednik Organizacionog odbora ovogodišnje „Dužijance“ g. La-

Risar i risaruša

zo Vojnić Hajduk koji je između ostalog rekao:

„»Dužijanca« jest završetak žetvenih radova kod bačkih Bunjevaca u kojoj se ogleda sklad između ljudskog

i biljnog života... Kult žita upućuje i govori o tajni života... Dok se u zrnu žita krije tajna početka i kraja, sam klas žita simbolizira djevičansko materinstvo. Sve to govori o složenom značenju i mističnom simbolu žita.

Kod bačkih Bunjevaca dužijanca je izvorno bila obiteljska svetkovina da bi je 1911. presvetli Blaško Rajić u župi Sv. Roka u Keru organizirao kao prvu javnu svetkovinu... Godine 1968., zahvaljujući kulturnim poslenicima Subotice dužijanca se organizira kao kulturno-turistička manifestacija. Od tada Subotica praktički proslavlja i ima dvije dužijance – crkvenu i gradsku... Godine 1993. crkvena i gradska dužijanca postaju jedno, mogli bismo reći spojeni su ponovno duh i tijelo...“

Ovim riječima svečano je otvorena „Dužijanca '94“ koja će u svom bogatom kulturnom programu imati 24 manifestacije.

z. r.

Rođen sam u petak, u svakom sam prkosu početak

Etno-

LACIJA

Na po nekom od naših salaša u prvoj polovici ovog stoljeća mogle su se naći čudne građevine a koje su se zvale „lacije“.

Lacija je kupastog oblika izgrađena od priručnog materijala; valjaka oblijepljenih blatom i na bijelo vapnom umazana, sa vratima od dasaka. Kako je ona iznutra okruglog oblika a visine i do 4 m svuda okolo su se nalazile police i kuke. Ova građevina služila je kao komora za držanje raznoraznih kućanskih predmeta kao što su: naćve, krušne kotarice, korita, sita, a tu su se ostavljale i razne vreće sa zdravom hranom; „gra“, tarana, kukuruz za kokice, vijenci luka itd.

Riječju: naši stari su znali praktičnu potrebu za prostorijom komore u građevinskom smislu uklopiti u ambijent naših lijepih salaša.

POPO I KURJAK

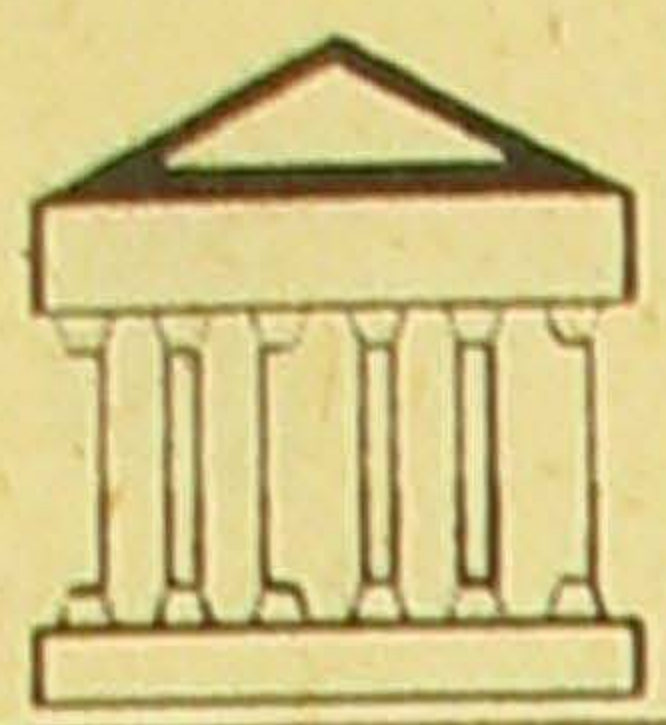
U ona davna vrimena kad salaši nisu bili tako na ritko, žito se prvo dilo u krstine. U jednu krstinu ide 18 snopova. Dva snopa idu na perez: jedan za civiljni, drugi za crkveni.

Narod je oduvijek bio lukav, pa je tako i kad su u pitanju krstine i perez. Civiljni perez ubiro je poljar i doljnji snop bio je njegov. On je uvijek bio tanji

od drugi, a zbog vlage zrno je niklo i žito je bilo slabije, pa se doljnji snop zvao „kurjak“ –jel voli krast!

Krstine se slažu tako da vlat ide na vlat –unutra, kako bi se sačuvalo od sunca, kiše i tica. Na već gotovu krstinu došo je poslidnji snop. Njegova vlat išla je prema doli (ko strija), a tog su zvali „popo“. I taj je imo manje žita i bio manji, a opet je kod naroda osto adet da se prvi snop daje gospodinu.

Boško Krstić: „Subotičke senke“, „Osvit“, Subotica, 1994.

SEĆANJE I PORUKA

Ovo je drugo, prošireno izdanje knjige Boška Krstića. (Prvo je objavljeno 1992. godine). Kad dobre i cenjene knjige postaju popularne i dožive drugo izdanje, to je vazda radosna vest i poželjna pojava.

„Subotičke senke“ su knjiga pisana o nama i poklonjena nama. Njena poruka, topao ljudski glas u ovim vremenima mržnje, raskola, kriza, rata i neizvesne budućnosti sugerira da je uvek važnija ona lepša, bolja strana čoveka. Jer samo realizovana ljubav i čovečnost tvore sunčanu stranu života.

Krstićeva knjiga slovi o prijateljstvu i ljubavi; o lepim i poučnim uspomjenama, o danima kada se moglo bez raskola, mržnje i bitaka govoriti o tome što nam je zajedničko, ugodno i lepo. Dakle, o svemu onom što nas povezuje i spaja u skladan, prijateljski i porodični život drugarstva, saradnje i zajedničke radosti.

Boško Krstić poglavito piše o svojim prijateljima. To su obični ljudi: građani, boemi, umetnici, sportisti, fotografi, gubitnici ili dobitnici koje je sretao tokom proteklih decenija. To on radi s poznavanjem dubokim i ljubavlj. U ljudskim situacijama ljubav je uvek bila i ostala najbolji putokaz, merilo humanosti. Ove lepe i retke osobine Krstićeve knjige vreme će ne samo potvrditi nego i ojačati, naročito onaj njegov topao ljudski ton i prijateljski pruženu ruku.

Baveći se publicistikom više od dve decenije, Krstić je tokom vremena postupno proširivao svoj novinarski i književni horizont. Daroviti novinar izrasta u književnog hroničara i pripovedača ljudskih sudbina, događaja i pojava. Jednostavno: ova knjiga opet, po ko zna koji put, dokazuje da vrsni novinar može postati samo onaj koji poseduje i književni talenat pripovedanja i tvorenja ljudske atmosfere.

Boško Krstić uporno traga za vrednostima koje su prisutne u našem svakodnevnom životu, za onim što spaja ljude, što im je zajedničko, lepo, plemenito u nama i oko nas. Prodirući kroz patinu vremena otkriva plemenitu, podsticajnu nostalgiju, ali i opore poruke za budućnost. Stoga u svom tkivu nosi jednu trajniju utopijsku funkciju. Kazuje da je i u prošlosti, u životu običnih ljudi bilo krasnih primera koji mogu poslužiti drugima kao putokaz u mukotrpnom življenju. Upravo zbog svih ovih vrednosti „Subotičke senke“ biće rado čitane. □

Abel Deši

Naš književni leksikon

Jakov Kopilović (Subotica, 9. srpnja 1918.), pjesnik, profesor književnosti i jezika u mirovini nedavno je proslavio 55 godina stvaralaštva i 75 godina života. Piše nježne lirske pjesme subotičkih pejzaža, oranica i vinograda. Poezija mu je sve: smisao života, odnos prema ljudima, društvu, prirodi i svijetu. □

I. r.

U brazdi rođen

**U ladu pod krstinama
zemlji me je poklonila nana
mala brazda zlatna
mater slatka**

**Od onda rosa po meni pada
i inje
i snig
posipa brig moji briga.**

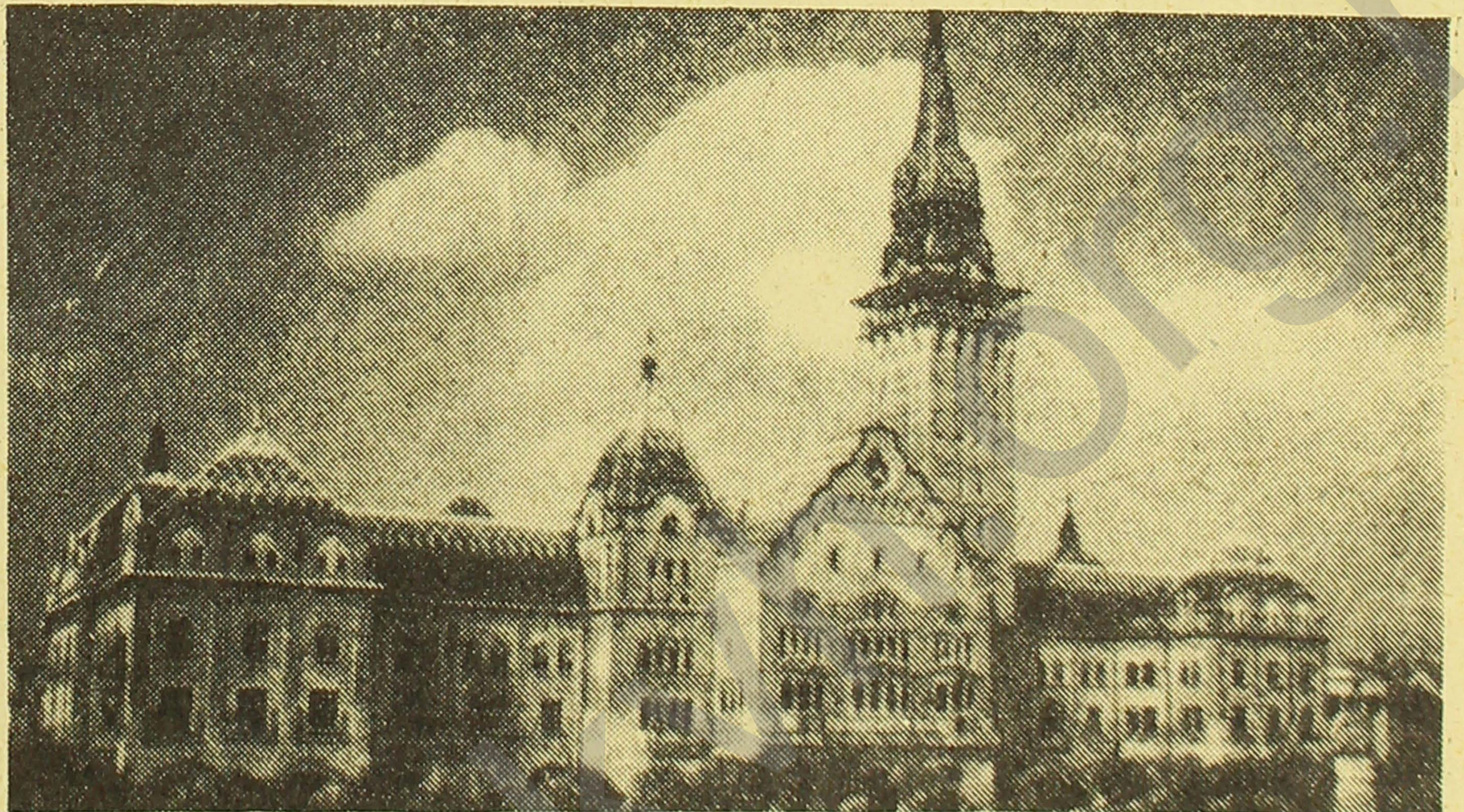
**Tako je mater, Marija mala
sparnog litnjeg dana
s kukom u ruki
s rukom na klasu
što daje krov –
tako je nana
rodila u muki
sinčića svog
Jašu.**

**U nadnici
na salašu.**

**O nadničari sveti ...
Moj oče
i nane mala
slava vam
i fala ...!**

Jakov Kopilović

I. r.

Četiri subotička pjesnika u knjizi izbora

SKUPLJENA BAŠTINA

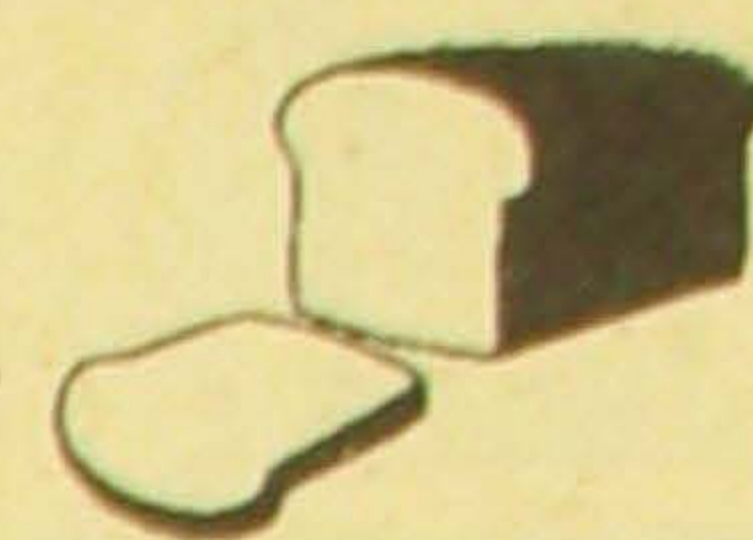
Nedavno je u Zagrebu, u nakladi NIP „Školske novine“, objavljena knjiga izbora iz suvremenog hrvatskog pjesništva od 1940. do 1990. godine pod naslovom „Skupljena baština“. Na oko 700 stranica velikog formata prezentirane su pjesme 226 autora iz Hrvatske, te pisci Hrvati iz Austrije, Crne Gore (Boka Kotorska), Bosne i Hercegovine, Italije, Mađarske, Slovenije, Vojvodine, te iz izgnanstva ili iseljeničtva.

Za graničnu uzeta je 1940. godina, kada je u hrvatskom pjesništvu započeo četvrti val moderniteta našeg stoljeća. Pisaci, odnosno njihove pjesme poredani su kronološkim redom po slijedu prvih objavljenih zbirki stihova. Uz pjesme date su i kratke bio-bibliografske bilješke o pjesnicama uvrštenim u ovu iznimno bogatu zbirku.

Sem Jasne Melvinger (Petrovaradin), u knjigu su uvrštene i pjesme četvorice subotičkih poeta: Lazara Merkovića (zastupljen s pjesmama „Odbljesak II“, „Između dva kamena VI“ i „Treptaj“), Ivana Pančića („Dvorište I“, „Pjesme o mojoj pjesmi“, „Penjemo se“), Ante Sekulića („Sjećam se“, „Oko salaša“), te Petka Vojnića Purčara („Kameno žito“, „Čizme“, „Smrt“, „Traganje“, „Otoci“, „Sjećanjem sjeverno“ i „Ocean“).

Osobenost ove knjige koju je pripremio, te predgovor i pogovor napisao istaknuti zagrebački pjesnik i književni kritičar Stijepo Mijović –Kočan, jest i u tome što su u nju uvršteni i autori nehrvatske narodnosti iz Hrvatske (Srbi i drugi), a koji su pisali i objavljivali na hrvatskom jeziku.

Suizdavači „Sakupljene baštine“ su Hrvatska matica iseljenika iz Zagreba i Savez Hrvata u Mađarskoj u Budimpešti. □

Otkup „ante portas“

STARO U NOVOM RUHU

„Znam da će nas opet privariti, al još uvijek ne znam kako“ – izjava je zemljoradnika koja odslikava atmosferu u kojoj se odvija ovogodišnja žetva i predaja pšenice. Nepovjerenje poljoprivrednika nalazi svoje duboko utemeljenje u dosadašnjem odnosu država prema njima, a o poniženju kroz koja su prošli spada i lanjski otkup hlebnog žita, od čijih se posledica po budžet domaćinstva većina još nije uspela oporaviti. Tadašnji republički premijer obećao je uoči žetve da će rod biti isplaćen po korektnoj ceni i na vreme. Sa mesec dana za kašnjenja isplaćeno je svega nekoliko peninga po kilogramu, tek toliko da niko ne može reći da isplate nije bilo. Isti taj čovek danas sedi u Saveznoj vladi i mađa su se okolnosti promenile primenom Avramovićevog programa, podozrenje je ostalo.

Zlatnik-opijum: Istini za volju, obećavanja su ove godine nešto skromnija i realnija. Ratarima novac niko od zvaničnika ne nudi odmah, niti cenu koju su tražili. Savezna vlada je propisala, a niže instance potvrdile, zaštitnu cenu za pšenicu roda '94. od 18 para po kilogramu, 7 para nižu od one za koju se zalagao Zadružni savez, a u prvi mah i Skupština naše žitnice. Kašnjenje u donošenju mera i nedovoljno jasna metodologija otkupa uneli su dodatnu konfuziju, pa i strah da sav rod neće biti naplaćen, što je početno nezadovoljstvo cenom potisnulo u drugi plan. Balast obaveze da otkupi sve tržne viškove država je odbacila uvođenjem prava na slobodnu trgovinu pšenicom. Planiran je otkup 1.850.000 tona, a sve ostalo ostaće kao zaliha proizvođača kojim mogu raspolagati po sopstvenom nahodanju.

Novca iz primarne emisije, kojim su ranijih godina državne rezerve kupovale pšenicu, a dileri devize, ove godine neće biti. Ni inflacije koja je seljacima iz sata u sat obezvređivala rod. Pare za otkup treba da obezbede poslovne banke u visini 80% sredstava, a preostalih 20 ostali kupci (mlinske i pekarske organizacije i drugi). Svih predviđenih oko 320 miliona dinara ne može biti obezbeđeno i isplaćeno odjednom, pa je Savezna vlada predložila da 30% bude isplaćeno odmah, a po 35% nakon mesec, odnosno dva meseca po otkupu. Isplata po utvrđenoj dinamici odvijala bi se upisivanjem iznosa na štedne knjižice uz 9% kamate ili izdavanjem vrednosnih hartija sa određenim rokom naplate. Efekat sigurnosti po proizvođače pri isplati papirima mogao bi se postići uvođenjem devizne klauzule ili tzv. „robnih komercijalnih zapisa“ čija vrednost zavisi isključivo od vrednosti robe.

Više psihološku nego praktičnu primenu imaće zlatnici koje bi proizvođači mogli da kupuju za hartije od vrednosti. Izdavanjem 100.000 zlatnika nominalne vrednosti od po 150 dinara pokrio bi se tek manji deo otkupljenog roda, ali i izazvao snažan psihološki efekat da u ovoj zemlji pšenica eto, zlata vredi.

...I za četiri noge: Saglasno svojim materijalnim i mentalnim resursima doprinos otkupu pšenice dala je i Republička vlada između ostalog i trima svojim uredbama o prirodnoj razmeni. Tako je poljoprivrednicima za požnjevenu pšenicu ponudeno dizel gorivo za žetvu, zatim semenski materijal i đubriva, kao i mogućnost plaćanja poreza. Tokom žetve

zaživela je jedino trampa za dizel gorivo (uzgred budi rečeno sumnjivog kvaliteta), verovatno je da će poljoprivrednici iskoristiti mogućnost plaćanja poreza i zamene za semensku pšenicu, ali su mali izgledi da na ovaj način dođu do đubriva. Ne zbog nepovoljnih pariteta i količina ograničenih na svega 50 kilograma po hektaru obradivog zemljišta, već zato što su kao nosioci razmene imenovana žitomlinška i pekarska preduzeća, kao i preduzeća konditorske industrije. Veliko je pitanje da li i hemijska industrija raspolaže potrebnim količinama mineralnih hraniva, a izvesno je da mlinari, pekari i proizvođači bombona tako nešto nemaju. A baš im ni stalo nije da đubriva kupuju i menjaju za pšenicu koju mnogo jednostavnije mogu nabaviti direktno od proizvođača.

Kao alternativa za neprodati deo pšenice poljoprivrednicima se nudi rešenje iz još jedne Uredbe. U paketu sa prethodne tri, Republička vlada donela je i Uredbu o prestanku važenja Uredbe o zabrani upotrebe pšenice za stočnu hranu. Time smo se definitivno svrstali u red razvijenih zemalja gde je ishrana stoke pšenicom ustaljena praksa, a u proizvodnji startera za prasid gotovo i obaveza, te još jednom dokazali da kod nas valda takvo izobilje da nam ni nepravedne sankcije ništa ne mogu. Još samo da se naši seljaci oslobode predrasuda proizašlih iz negovanja kulta pšenice i prihvate činjenicu da ove godine hlebno žito nisu proizvodili samo za ljude već i za stoku. □

Dragan Vidaković

Pčelarstvo

PČELINJAK U SRPNJU

– Srpanj je posljednji mesec –

U srpnju je u našim krajevima druga glavna paša sa suncokreta. Stoga i u ovom mesecu treba nastaviti s onim radovima koji su usmjereni k visokim prinosima meda.

Srpanj je posljednji mesec prave pčelarske sezone, jer nova počinje već u kolovozu. Zato u drugoj polovici ovog meseca treba detaljno pregledati pčelinja društva i u njima otkloniti sve nedostatke. Samo tako stvorit će se uvjeti za normalan razvoj i dobru pripremu pčelinjih zajednica za zimu.

Vreli srpanjski dani i visoke dnevne temperature primoravaju pčele da izađu iz košnice i na letu formiraju „bradu“. Matica, koja je do ovog vremena dnevno polagala oko dvije tisuće jaja, sada polaže polovicu manje. Pčele izletnice aktivne su uglavnom u jutarnjim i večernjim satima. Zbog vremenskih uvjeta i stanja u košnici,

neophodno je poduzeti mjere koje će ublažiti nepodnošljivu temperaturu u košnici i istodobno pojačati radnu sposobnost pčelinjeg društva. Zato treba košnice postavljati tako da su za vrijeme najtoplijih sati u „šarenom“ hladu. Leta držati otvorena celom širinom. Ako nema tzv. šarenog hlada, preko krovova košnica treba postaviti zelenu travu ili džakove natopljene vodom. Strogo voditi računa da u pojilu pčele uvijek imaju svježe vode.

Ako neke stare matice nisu zamijenjene, to sada treba učiniti. Na srpanjskim pašama se još mogu proizvesti odlične matice, pošto su društva u punoj snazi. Još nije kasno da se za svaku košnicu, odnosno društvo, obezbijedi mlada matica.

Opasnost od rojidbe vreba i u srpnju. Stoga pčele moraju imati uvijek dovoljno prostora za smještaj nektara i razvoj legla,

dobru ventilaciju, osobito ako su košnice na suncu. Pomoću mlade matice i dodatne satne osnove treba ih stimulirati da njeguju leglo, proizvode vosak, i prikupljaju nektar, pa i cvjetni prah.

Novoizgrađeno saće treba postaviti u leglo da bi matica što prije zaleгла. Na taj način može se obezbijediti dovoljno mladog saća i za zimsko klube.

U krajevima u kojima je suncokret posljednja paša, treba vratiti samo saće s medom, a saće sa zatvorenim leglom i vijencem meda, treba ostaviti pčelama za zimu i proljetni razvoj.

Rojevima treba pomoći dodavanjem ramova sa zatvorenim leglom uzetim od jakih društava.

Nakon suncokretove paše i obavljenog vrcanja, pčelar treba detaljno pregledati, da bi se obavijestio o stanju pčelinjih društava, i o njihovim potrebama. U isto vrijeme provjerava je li leglo zdravo, jer se u ovo doba pojavljuje američka kuga (trulež pčelinjeg legla). □

Ante Zomborčević

Za „Dežurnu... rubriku“ je i dan-danas konkurencija ogromna. Ne vjerujete? Gledajte što ljudi rade, slušajte što govore i čitajte o čemu pišu. Uvjerit ćete se. Što prije tim bolje.

Dežurna...

„SF“-JUGODEMBELIJA: „A vidiš dete moje ovaj dukat je izdat još 1994. godine. Taj zlatnik je tvoj deda dobio kada je predao žito. Znaš, bila su to loša vremena, nije sve bilo lako i lepo kao danas. Bilo je teško u našoj zemlji pa je država uvela novi dinar i odlučila da seljacima za predatu pšenicu plati dukatima« – reći će možda za koju deceniju postarija dama dok bude darivala unuku.“

Dragica Pavlović, novinar
„Dani“, 29. lipnja 1994.

TRADICIJA: „U skladu sa svojom tradicijom Hrvatska stranka prava na prošlosti hrvatskoga naroda i suvremenim ljudskim i demokratskim dostignućima gradi budućnost.“

Ivan Gabelica, politički tajnik HSP-a
„Večernji list“, 5. srpnja 1994.

HAPPY BIRTHDAY TO YOU: „Mama, sada imam dvadeset godina i jedan dan«. Znala sam, kao i on, uostalom – to se Marko šali: neprekidno veseo, bezrazložno tužan, sa svojim hodom kroz oblake, neprobuden iz svojih pustolovnih snova, nikada neće odrasti – živeće uvek mlad, kao Petar Pan“

Mirjana Marković, žena predsjednika Miloševića u svom „Dnevniku“
„Duga“, 9–22. srpnja 1994.

NEBESKI IMUNITET: „Milošević ne zaslužuje da bude izveden pred sud, jer on nije ratni zločinac i niko na svetu nema pravo da mu sudi.“

JA REK' O, JA...: „Nikakve ideje o velikoj Srbiji nisam imao. Koješta, Velika Srbija nikad nije bila moj politički cilj i ideal.“

Dobrica Ćosić, književnik i ex-predsjednik SRJ
„Duga“, 9–22. srpnja 1994.

INVERZIJA: „Grčka nema nikakvih pretenzija prema današnjoj Makedoniji i čitav spor je proistekao iz pretenzija Skoplja prema grčkim teritorijama.“

Dr. Slavenko Terzić, direktor Istorijskog instituta SANU
„Duga“, 9–22. srpnja 1994.

...rubrika

ŽITNA JAMA

Krenem ti ja nakositi malo ditelne za marvu. Tamo pod atarom imam jedno podrug motike, jel motiku i triftalja, pa da ne idem putom –jel travu još nisam pokosio, a od ove ovčije kiše što je cilu noć sipila ulopaću se ko gadžo –rišim proć nuz Pajino guvno. Kad ću bliže badnjova čujem da kogod stenje i štogod mrmlja. Stanem, i počmem sluktiti, al još ne razabiram riči osim po koje, ko na priliku: Avram, zlato, žito...

Pokukučkujem iza badnja, kad imam šta i viditi: komšija Pajo kopa jamu. Izbusijo već čitavu rpu žute zemlje.

– Oćel poso, komšija? Al si se ti latio. Da ti nije prvotelkinja oteгла papke?

– Jezik prigrizo! Pa ti, Grga, baš znaš ugrist čovika tamo di je najtanji. –Pajo će meni, al bisan ko ris. A moka ko ispod pralje, pa ne pomaže ni što se furtom tare po ćelu zaponjkom košulje.

– Pa šta onda kopaš toliku jamurinu?!

– He, da znaš ne bi ni pito već bi skinio tu kosu s ramena i vondir s ugaćnjaka pa se privatio ašova i lopate. Kopam žitnu jamu! Eto šta radim. Tu u guvnu je udbaši, jel kako to sad kažu: financka policija, neće ni tražiti. Brkove sam obrijo, a ovo malo kose mj ne mogu počupat. Kod berbera otić te i tako košta ko svetog Petra kajgana.

Sunce već pripeklo ko da kiše nikad nije ni bilo. Kandar će opet bit kanikule. Šta ću neg zadijo kosu u badanj, vondir

zakaćio na rukunicu i sio pored jame da dođem sebi. Ovog čovika je cigurno bucunio ovan, jel junac kad tako štogod bunca. Žitna jama, čupanje brkova, udbaši... Prošla su ta vrimena. To mu i kažem.

– Samo ti viruj vlastima. –Pajo će –Bio sam deranac, al se dobro sićam kako je moj pokojni dida izgledo kad je dolazio iz laktanja, kako je kazo, jel ti odbora za obavezu.

– Idi, Pajo, Bog s tobom. Pa saće nam Avram zlatom platiti žito. Jel ti samo zjališ u televizor, jel štogod i razumiš kad se tamo kaže? Pa i porez možeš žitom platiti.

– Mož oćin! Samo ono što državi triba. A cocijalno? Pa ostalo? To moraš platiti iz svog buđelara. Ako ne platiš, kažu, plenit će. Žito jeptino, porez velik, a čime ću ja ćeljad kruvarit i ruvarit? Čime ću platiti mađžarsku naftu? Od naše nafte da ni ne divanim. Ko obećana zemlja. Kad jedared stignemo do nje, svi će je imat.

– Vidiš, ja sam žito prido državi i ne bojim se za brkove. Porez nisam platio, a ni neću. Ako državi nije dosta, nek poveća cinu žitu. Cocijalno mi ionako ne vridi, jel prigled kod doktora i likove i tako moram platiti. Mož bit da mi kapne i koji zlatnik. Znaš, so tim mislim darivat snaje kad mi se sinovi budnu ženili. Ko u turska vrimena kad smo znali od koga se triba ćuvat. Borame sad ni u to ne mož bit ciguran. Ajd, Zbogom, Pajo. Samo ti kopaj, a ja odem nakositi ditelne jel marva već mući. Zataknem vondir, kosu na rame i krenem u atar. □

Grga

Zelite dati oglas? Po najpovoljnijim uvjetima to možete uraditi u našem listu. Do daljnega je oglašavanje besplatno. Dovoljno je da dođete do nas u Preradovićevu 4, ili da nam poštom dostavite željeni oglas. Za detaljnije informacije obratite nam se na telefon: 30-136.

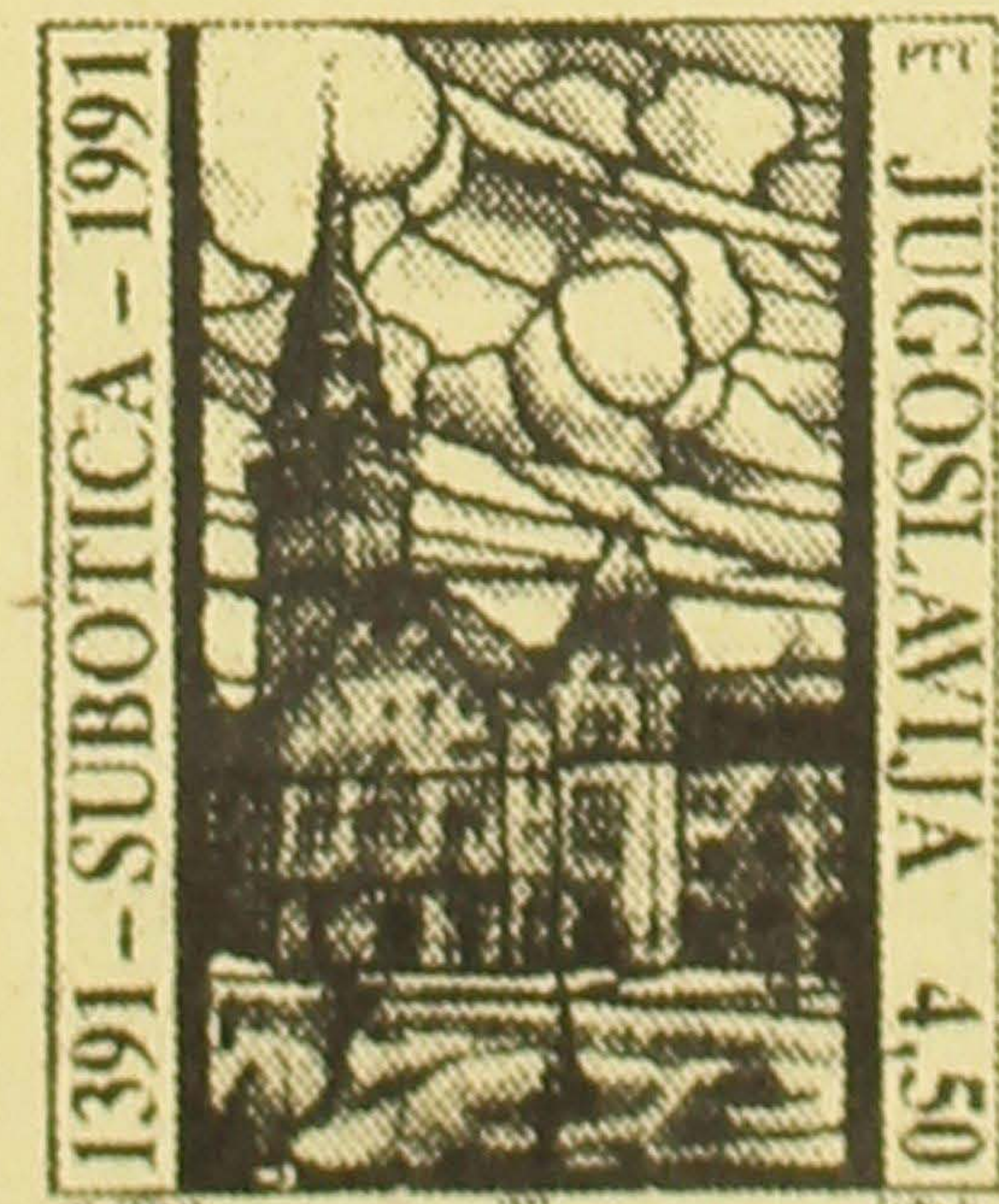
OGLASI

- Prodajem pola dijela kuće (novogradnja), zaseban ulaz, u centru Kelebije. Za detaljnije informacije obratite se na telefon: 20-890. (A -001)
- Prodajem dva jutra zemlje na Bikovu. Tel.: 39-221 (A -002)
- Sve vrste zidarskih poslova, po povoljnoj cijeni radimo. Pozovite na telefon: 37-633 (A -003)

Filatelija

Namjera ove rubrike je da Vas u nastavcima iz broja u broj, dragi čitatelji, uvedemo u čari filatelije. Znači, postupno bismo objašnjavali kako se počinje sa sakupljanjem poštanskih maraka. Ujedno bismo objašnjavali i osnovne pojmove iz filatelije. Šta je filatelija? Ova riječ potiče od grčkih riječi *philos* + *atalea* –što u prijevodu znači drug + stvar oslobođenja od carine, pristojbe. Ova riječ –filatelija –vezuje se za ime ćuvenog francuskog sakupljača maraka Eerpina.

Poštanske marke kao objekt pojavljuju se u današnjem obliku 1840.g. kada je englez Rolland Hill predložio poštansku reformu londonskom parlamentu po kojoj se uvodi poštanska marka za isporučene poštanske pošiljke, a naplata se vrši kod prijema pošiljke. Postojalo je već „presavijeno pismo“ na koje koje se marka direktno lijepila i to je dovelo

do ćuvanja. Naravno, više se ćuvalo pismo radi sadržaja a ne poštanske marke. Ostaje dilema, ćuvati cijelo pismo zajedno s markom ili ga baciti. Baš ova dilema, saćuvala je dosta starih maraka, onoga pionirskog vremena, kada je početo štampanje maraka. □

Ljudevit Vujković

